

Danmarks Private Skoler

grundskoler & gymnasier

ÅRSBERETNING 2024

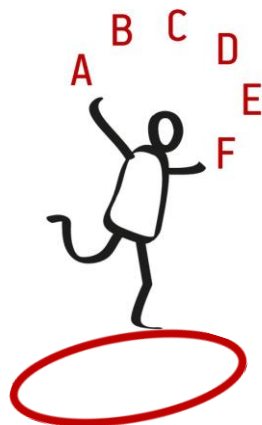
SAMLET PDF

Danmarks Private Skoler udgiver hvert år bestyrelsens skriftlige årsberetning online på foreningens hjemmeside. Den skriftlige årsberetning består af en række selvstændige artikler. Foreningen har her samlet artiklerne, der tilsammen udgør årsberetningen 2024.

Beretningen er offentliggjort d. 7. oktober 2024

Indhold

Indledning og præsentation af beretningens selvstændige artikler.....	2
Strategi og indflydelse	5
Kodeks – de 7 samfundsløfter Hvordan går det?.....	8
Omskiftelige uddannelsesveje – og afveje	10
Private gymnasier i en foranderlig tid	14
Ny reform af folkeskolen giver bekymring for de frie grundskolers frihed og rammer	17
Skolens økonomi i urolige tider	22
Overenskomstår 2024 Nye aftaler for frie og private skoler	25
Tilsyn Balancen mellem frihed og legitimitet.....	28
Støtte til elever med særlige behov – et system under pres!.....	32
Teknologiforståelse og kunstig intelligens Fra let øvede til moderate eksperter.....	35
Børn og unges rettigheder Når pligt og værdi går hånd i hånd	38
De 7 samfundsløfter Hvilke indsatser og aktiviteter har skolerne iværksat?.....	42
Afslutning	48

Indledning og præsentation af beretningens selvstændige artikler

Dette er indledningen til Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasiers skriftlige beretning 2024. Denne indledning skal fungere som en rammesætning og en kort præsentation af de selvstændige artikler, som beretningen består af. Forhåbentligt kan det give læseren lyst til at dykke ned i temaerne. Inden da kastes blikket på ellipsen i foreningens navnemærke. Hvad handler den om!?

I denne skriftlige beretning, som i andre sammenhænge støder man på foreningens navnemærke, "Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier", præsenteret på en genkendelig måde med fokus på typografi. Ordet "Skoler" er fremhævet med en rød ellipse.

Skoler

Foranderlig

En ellipse symboliserer forandring og dynamik, idet dens strakte form afspejler konstant bevægelse, ligesom planeternes baner. Den uophørlige bevægelse og variation kan ses som et symbol på noget, hvor intet forbliver statisk. Ellipsen står som et symbol på det foranderlige, dynamiske og tilpasningsdygtige i den frie skoleverden.

Ellipsen repræsenterer også fleksibilitet og tilpasningsevne, idet dens form kan ændre sig afhængigt af de kræfter, der påvirker den. Ellipsen i foreningens navnemærke minder os om, at forandring er et grundlæggende vilkår, og at balance ofte findes i evnen til at tilpasse sig nye omstændigheder. Det gælder også foreningen, der gennem tiden har forandret sig i takt med den omverden og de skoler, der er forudsætningen for dens eksistens.

Ellipsen refererer også til foreningens arbejde, formål, vision og sag. Det er det samme, foreningen arbejder med, og på at forsvare, år efter år, men der opstår hele tiden nye kontekster, dette skal ske i: "Altid det samme, intet nyt. Aldrig det samme. Alt nyt". Dette motto indfanger essensen af foreningens tilgang til forandring. Det understreger, at selvom grundlaget og værdierne forbliver konstante, er måden de udtrykkes på altid i udvikling.

Sammenhæng

Ellipsen i foreningens navnemærke symboliserer også sammenhæng, ligesom planeternes elliptiske baner, hvor forskellige elementer arbejder som en enhed. Foreningen hylder diversiteten blandt medlemsskolerne, men fremhæver også det fælles, der binder skolerne sammen med hinanden og foreningen. Dette fællesskab bliver af foreningen illustreret og italesat som "Den røde tråd". Den røde ellipseform i navnemærket repræsenterer netop "Den røde tråd", - det, der skaber helhed og enhed blandt medlemsskoler og foreningen:

Friheden, traditionen, ambitionen, ansvaret og værdierne.

De fælles værdier er stærke temaer i beretningen

Friheden, traditionen, ambitionen, ansvaret og værdierne - det er disse fælles værdier foreningen arbejder for og værner om hver eneste dag. De er derfor, naturligvis og som altid, stærke temaer i den skriftlige årsberetning, der består af en række selvstændige artikler. Artiklerne kan læses samlet eller enkeltvis og omhandler udvalgte emner, som foreningen har arbejdet med og fokuseret på det seneste år. Det er desuden ønsket, at artiklerne kan inspirere til diskussioner – og måske endda føre til konkrete tiltag på skolerne.

Foreningen Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasiers primære mål er at bevare og beskytte de frie og private skolars ret til at eksistere og fungere, midt i et politisk landskab, der konstant ændrer sig. Foreningen arbejder strategisk og kommunikativt for at opnå dette mål gennem relationer til politikere og embedsværk og en vedvarende indsats for retfærdige vilkår og en anerkendelse af skolernes samfundsansvar.

Læs artiklen: [Strategi og indflydelse](#)

Samfundsansvar

For fire år siden, ved årsmødet i oktober 2020, tog medlemsskolerne i foreningen et ambitiøst skridt for at styrke deres rolle som ansvarlige aktører i skolelandskabet og samfundet ved at vedtage "Kodeks – de 7 samfundsløfter". Ved indgangen til 2024 gennemførte foreningen en medlemsundersøgelse for at evaluere, hvordan de 7 samfundsløfter er blevet implementeret og efterlevet i praksis på tværs af medlemsskolerne. Det er inspirerende resultater, som samtidig peger på forskellige udviklingspotentialer.

Læs artiklen: [Kodeks – de 7 samfundsløfter – Hvordan går det?"](#)

Foranderlige tider

Skiftende regeringer og politiske prioriteringer er konstant i spil og påvirker danske skoler og uddannelser. I øjeblikket ser vi ind i en reform af folkeskolen samt en transformation af ungdomsuddannelserne, hvor også en mulig lukning af 10. klasse er på dagsordenen.

Læs artiklen: [Omskiftelige uddannelsesveje – og afveje](#)

Private gymnasier, som skoleform, er et alternativ til offentlige gymnasier med stærke værdier og forskelligartede uddannelses tilbud, herunder 2- og 3-årige stx-uddannelser og hf. Regeringen planlægger en omfattende reform af ungdomsuddannelserne. Hvor står de private gymnasier?

Læs artiklen: [Private gymnasier i en foranderlig tid](#)

Den politiske aftale om folkeskolens kvalitetsprogram sigter mod at styrke folkeskolens frihed og fleksibilitet. Mens der er optimisme omkring folkeskolens fremtid, er der stor bekymring for, at frie grundskoler ikke får samme frihedsgrader og, endog, mere indsnævrede rammer. De potentielle konsekvenser for frie grundskoler understreger behovet for at sætte fokus på at sikre de frie grundskolers vilkår.

Læs artiklen: [Reform af folkeskolen giver bekymringer for de frie grundskoler](#)

De svære balancer

Hvordan balancerer de frie og private skoler i Danmark deres økonomi i en tid med faldende børnetal, virkninger af inflation og skiftende politiske rammer? Udfordringer og strategiske beslutninger præger skolernes økonomi; fra overenskomstforhandlingernes indvirkning til finanslovens betydning og den svære balance mellem budgetnedskæringer og forældrebetaling.

Læs artiklen: [Skolens økonomi i urolige tider](#)

Foråret 2024 har bragt fornyelser af en række overenskomster for medarbejdere ved frie og private grundskoler og gymnasier. Med overenskomsterne følger bl.a. betydelige lønstigninger.

Læs artiklen: [Overenskomstår 2024 – Nye aftaler for frie og private skoler](#)

I Danmark har de frie og private skoler en særlig plads i skolesystemet. De tilbyder et alternativ til den offentlige skole, og deres eksistens er forankret i en stærk ideologisk og pædagogisk frihed. Skolerne er underlagt en række tilsynsordninger. Det kræver kontinuerlig opmærksomhed at bevare skolernes selvstændighed og frihed. Det er afgørende, at alle parter er informerede og engagerede i skolernes rettigheder og forpligtelser.

Læs artiklen: [Tilsyn – balancen mellem frihed og legitimitet](#)

Der er behov for politiske og strukturelle ændringer for at sikre retfærdig og effektiv støtte til det stigende antal elever med særlige behov. Mangel på rettidig hjælp kan forværre børn og unges udfordringer og behov for støtte på længere sigt.

Læs artiklen: [Støtte til elever med særlige behov – et system under pres!](#)

Skole i tiden

Digital teknologi og kunstig intelligens spiller en stadig større rolle i uddannelsessystemet. Hvordan kan uddannelsessystemet navigere i denne overgangsperiode og forberede både elever og lærere på en digital fremtid?

Læs artiklen: [Teknologi og kunstig intelligens – fra letøvede til moderate eksperter](#)

Frie og private grundskoler og gymnasier har både en lovmæssig forpligtelse og en værdibaseret motivation til at fokusere på grundlæggende rettigheder og konventioner. Lovens "Frihed og folkestyrekrav" indebærer, at skolerne både underviser i og selv praktiserer rettigheder. Fokus på rettigheder – herunder børn og unges – er ikke blot en pligt, men også en mulighed for at skabe en bedre skole og et bedre samfund.

Læs artiklen: [Børn og unges rettigheder – når pligt og værdi går hånd i hånd](#)

Medlemsskolerne i foreningen Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier har givet hinanden håndslag på at leve op til et kodeks for samfundsansvar og indfri 7 samfundsløfter. En medlemsundersøgelse viser, at skolerne siden 2020 har iværksat en række initiativer, der afspejler viljen til at udvikle elevernes potentiale og sætte et positivt aftryk på samfundet.

Læs artiklen: [De 7 samfundsløfter – Hvilke initiativer har skolerne iværksat?](#)

Altid det samme?

"Altid det samme, intet nyt. Aldrig det samme. Alt nyt". Den skriftlige beretning fokuserer på de fællesværdier foreningen arbejder for og værner om hver eneste dag: Friheden, traditionen, ambitionen, ansvaret og værdierne. Gentagelser? Måske nok! Det samme sagt og skrevet før? Helt bestemt! Statisk? – Nej!

Læs mere i [beretningens afslutning](#)

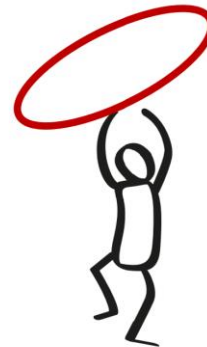

| Strategi og indflydelse

Foreningen Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasiers primære mål er at bevare og beskytte de frie og private skolars ret til at eksistere og fungere, midt i et politisk landskab, der konstant ændrer sig. Foreningen arbejder strategisk og kommunikativt for at opnå dette mål gennem relationer til politikere og embedsværk og en vedvarende indsats for retfærdige vilkår og en anerkendelse af skolernes samfundsansvar.

Det helt overordnede mål for Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier er at gøre en forskel for medlemsskolerne. Det medfører, at foreningen på bl.a. det politiske område arbejder for hele den frie skolesektors interesser.

De frie og private skolars frihed og eksistensgrundlag er generelt og til stadighed under pres. Derfor er det at kæmpe for de bedste forhold til at oprette og drive frie og private skoler en kontinuerlig og vigtig opgave, som foreningen bl.a. udfører ved at skabe og fastholde kontakter til både politikere og embedsværket. Foreningen har regelmæssige møder med ordførere, ligesom der er hyppig kontakt med embedsværket. Blandt mange andre aktiviteter skriver foreningen også indlæg i forskellige medier, både selvstændigt og i samarbejde med andre organisationer.

Foreningens daglige politiske arbejde tager udgangspunkt i en dynamisk og flerårig strategi for interessevaretagelse, der, udover de definerede mål og målgrupper, indeholder strategiske spor og gennemgående kernebegreber. Foreningens strategiske fokus i 2024 omfatter bl.a. bevarelsen af de frie og private skolars ret til at eksistere og være unikke, herunder beskyttelse af skolernes pædagogiske og ideologiske frihed.

Skiftende politiske landskaber

Mulighederne i det politiske landskab skifter hen over årene, meget afhængig af, hvilken regering, der sidder på magten. I nogle valgperioder har foreningen relativ let adgang til ministeren og de to-neangivende politikere, mens foreningen i andre perioder synes mere afskåret fra samtaler og inddragelse. I de perioder arbejder foreningen ad andre veje for at få indflydelse.

Under den forrige regering oplevedes en modvilje mod den frie skolesektor, og der blev sat mange snubletråde ud. Den nuværende regerings regeringsgrundlag skabte en vis optimisme.

Børne- og Undervisningsministeren er naturligvis central, og det er væsentligt at give ministeren et retvisende billede af sektoren og skolerne. Det begyndte fint med et positivt møde med ministeren, men herefter har det været vanskeligt at etablere møder. Foreningen har henvendt sig på anden vis og har givet de frie og private skolars holdninger til kende.

Ministerens prioriteter

Ministeren har i hele regeringsperioden haft særdeles travlt med at skabe forandringer for folkeskolerne og ungdomsuddannelserne. De frie skoler rummer en relativ høj procentdel af eleverne i Danmark, men bliver desværre ikke direkte inviteret med i drøftelserne. Det er ærgerligt, for de ændringer, der arbejdes på, vil få stor indvirkning på de frie og private skoler. Derfor har det været nødvendigt at påvirke processerne på andre måder, bl.a. gennem meget omfattende og detaljerede høringsvar i samarbejde med andre skoleorganisationer. Specielt har både folkeskoleaftalen, PPR-

udfordringerne og ændringer i ungdomsuddannelserne givet anledning til omfattende bemærkninger og aktiv interessevaretagelse. Foreningen har i alle forhold taget initiativer i forhold til det politiske niveau med formålet at påvirke beslutningsprocesserne i en retning, der kan være acceptable for de frie og private skoler.

Relationer til ordførere i fokus

En anden vej til indflydelse er gennem de politiske ordførere i partierne. Valget i 2021 resulterede i en endog meget stor udskiftning af folketingsmedlemmer og efterfølgende ændringer på mange Børne- og undervisningsordførerposter. Foreningen har derfor brugt kræfter på at opbygge gode relationer til nye ordførere.

I perioden har det af og til virket som om, at visse partier har lukket sig om sig selv - og udelukkende haft fokus på egne rækker. Folketingsmedlemmer og ordførere har ikke gjort sænderligt brug af at orientere sig blandt de organisationer, der arbejder indenfor sektorerne, - andre organisationer har lignende oplevelser.

Heldigvis har foreningen særdeles gode relationer til en håndfuld partier og har derfor gennem disse partiets ordførere haft mulighed for at udbygge og fastholde rigtig gode forbindelser. Gennem mange møder og anden korrespondance har foreningen haft dialog til gavn for begge parter. Foreningen får meddelt bekymringer i forhold til de forskellige politiske forhandlinger, og politikerne giver foreningen indblik i de emner, der er på dagsordenen. Gensidige gode relationer er en fordel for begge parter.

Relationer til embedsværket

En tredje vej til politisk indflydelse går gennem embedsværket. Selvom embedsmændene ikke træffer de endelige politiske beslutninger, har de betydelig indflydelse gennem deres rådgivnings- og implementeringsrolle. Deres faglige vurderinger påvirker i høj grad de politiske beslutninger og dermed den overordnede politiske retning.

Embedsmændene udarbejder lovforslag, politiske strategier og handlingsplaner. Deres ekspertise og viden om de specielle forhold, der er på bl.a. de frie skolers område, er afgørende for, at ministeren, og dermed folketinget, kan træffe beslutninger på et veldokumenteret grundlag. Det er derfor vigtigt for foreningen at oparbejde et tillidsfuldt samarbejde med embedsværket i såvel departement som styrelse for derigennem både at kunne få viden om processerne og yde indflydelse.

Der har gennem de seneste år været en markant udskiftning af medarbejdere i ministerierne, herunder i Børne- og Undervisningsministeriet. Foreningen har derfor også på dette område etableret nye relationer og givet viden om de forhold, der er gældende for de frie og private skoler.

Embedsværket har også en kontrolfunktion, hvor de overvåger, at lovgivning og politiske beslutninger efterleves korrekt. I skolesammenhæng er denne myndighed placeret i Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, i daglig tale STUK. Styrelsens arbejde ift. implementering og kontrol af skolernes overholdelse af love og bekendtgørelser rummer også lovfortolkning. Foreningen har gennem de seneste år oplevet, at denne lovfortolkning er blevet mere stringent og rammesættende, end lovens bogstav og de historiske lovbemærkninger tilsiger. Foreningen har derfor, i samarbejde med de øvrige skoleforeninger, i flere sammenhænge måttet gøre gældende, at der ikke er enighed med styrelsens forståelse af de love og bekendtgørelser, de frie og private skoler er omfattet af. Samarbejdet og relationerne er derfor til tider anstrengte. Alligevel lykkes det at holde en kontinuerlig dialog med embedsværket og meddele kritikpunkter og bekymringer i forhold til bl.a. den grundlovssikrede frihed.

Konstant tilpasning

Den politiske virkelighed forandrer sig konstant med både nye relationer og mange ændringer i skolernes forhold. Foreningen følger altid udviklingen og forsøger at påvirke fremtiden ved at skabe gode og tillidsfulde relationer til både politikere, uanset politisk ståsted, og embedsværket. Det er en vedvarende kamp at bevare friheden til at skabe og drive holdnings- og værdibaserede skoler, der er et alternativ til de offentlige tilbud.

Foreningen Danmarks Private Skolers strategi for interessevaretagelse fokuserer på at skabe motivation, relationer og bevidsthed gennem fem kernebegreber: Ansvar, værdier, tradition, ambition og frihed. Hovedudfordringerne adresseres gennem strategien med fokus på de overordnede mål for interessevaretagelsen, identifikation og prioritering af specifikke målgrupper relateret til udfordringerne og etablering og implementering af konkrete eksekveringsmål og aktiviteter for at imødekomme udfordringerne. Disse elementer er, også i 2024, afgørende for foreningens interessevaretagelse med det formål at gøre en forskel for medlemsskolerne.

Strategi og indflydelse

| Kodeks – de 7 samfundsløfter | Hvordan går det?

For fire år siden, ved årsmødet i oktober 2020, tog medlemsskolerne i foreningen et ambitiøst skridt for at styrke deres rolle som ansvarlige aktører i skolelandskabet og samfundet ved at vedtage "Kodeks – de 7 samfundsløfter". Ved indgangen til 2024 gennemførte foreningen en medlemsundersøgelse for at evaluere, hvordan de 7 samfundsløfter er blevet implementeret og efterlevet i praksis på tværs af medlemsskolerne. Det er inspirerende resultater, som samtidig peger på forskellige udviklingspotentialer.

"Samfundsansvar" bliver mere fremtrædende i alle sektorer. Langsigtet succes er forbundet med at bidrage positivt til samfundet. Tidens forventning om at fokusere på mere end blot kernevirkomheden afspejles også i kravene til skoler.

Medlemsskolerne i Danmarks Private Skoler har givet 7 samfundsløfter. Det er en del af et fælles vedtaget kodeks for samfundsansvar. Som medlemmer af foreningen har skolerne forpligtet sig på at have eller iværksætte konkrete aktiviteter og indsatser inden for syv kernetemaer, der er til gavn for samfundet. De 7 samfundsløfter, som medlemsskolerne har forpligtet sig til, sigter mod at fremme en bred vifte af samfundsansvarlige værdier, herunder bæredygtig udvikling, inklusion og mangfoldighed, uddannelse til fremtiden, socialt ansvar, trivsel og rettigheder.

| Hvad er Kodeks – de 7 samfundsløfter? Læs mere [her](#)

For at leve op til 'Kodeks – de 7 samfundsløfter' skal medlemsskolerne overordnet opfylde tre krav: Skabe overblik over eksisterende samfundsansvarlige aktiviteter, iværksætte nye indsatser for at opfylde samfundsløfterne og kommunikere disse til omverdenen. Foreningen har i begyndelsen af 2024 tilvejebragt resultaterne af en medlemsundersøgelse, der belyser, hvordan Kodeks og de 7 samfundsløfter er blevet implementeret og efterlevet i praksis blandt medlemsskolerne.

Forankring, motiver og ejerskab

I hjertet af "Kodeks – de 7 samfundsløfter" ligger en forståelse af, at ægte forankring begynder med integrationen af samfundsløfterne i skolernes egne formål og værdier. Foreningens medlemsundersøgelse viser, hvordan skolerne har omfavnet denne integration gennem stærkt engagement og en bevidst tilgang til at afstemme samfundsløfterne med skolernes egne grundlæggende principper. Mange medlemsskoler har aktivt diskuteret og tilpasset samfundsløfterne, så de fremstår som en naturlig forlængelse af skolernes egen identitet og værdier, snarere end "pålagte" retningslinjer. Medlemsskolernes svar afslører stærke drivkræfter for at tage og vise samfundsansvar: En kombination af stolthed over at gøre en forskel, en forpligtelse til at leve op til egne kerneværdier samt et behov for at profilere sig som samfundsbevidste skoler. Næsten halvdelen af medlemsskolerne ser det som essentielt at have en tydelig samfundsansvarlig profil for at forblive attraktive for elever, forældre og medarbejdere. Engagementet i "Kodeks – de 7 samfundsløfter" ses derfor også som en strategisk nødvendighed i en tid med stigende forventninger til skoler.

Resultaterne af undersøgelsen antyder, at mens ledelse og personale er stærkt involverede i de strategiske og praktiske aspekter omkring opfyldelsen af samfundsløfterne, er der varierende grader af involvering blandt bestyrelser, elever og forældre. Skolerne kan vælge at prioritere, at alle aktører på skolen bliver inddraget og engageret i arbejdet. Ønsket om at gøre en forskel, at have levende

værdier og profilere sig som ansvarlige institutioner, kan bl.a. nås gennem skolens aktørers kendskab til og motivation for at bidrage til "Kodeks – de 7 samfundsløfter".

Skolernes kommunikation om aktiviteterne

I et samfund, hvor handlinger og intentioner vurderes på deres synlighed, er det vigtigt for medlemskolerne ikke blot at engagere sig i samfundsansvarlige initiativer, men også at kommunikere om disse aktiviteter udadtil. Dette sker optimalt ved at sammenkæde de konkrete indsatser og aktiviteter med skolens grundlæggende principper og værdier, herunder fællesværdien samfundsansvar. Medlemsundersøgelsen viser, at mange skoler er godt i gang med at formidle deres indsatser, hvilket bidrager til et positivt omdømme og inspirerer andre til samfundsengagement. Det er vigtigt, at medlemskolerne fortsat udvikler og forbedrer deres kommunikationsstrategier for effektivt at formidle deres samfundsansvarlige tiltag.

Hvilke indsatser og aktiviteter har skolerne iværksat?

Der er ikke noget krav om, at skolerne skal implementere specifikke tiltag eller aktiviteter under de enkelte samfundsløfter. Under hvert af de 7 samfundsløfter udfolder skolernes initiativer sig i en bred palet af indsatser og aktiviteter. Foreningen følger skolernes arbejde med de 7 samfundsløfter nøje og får derved viden om skolernes konkrete tiltag. Foreningens seneste medlemsundersøgelse dokumenterer, hvilke specifikke aktiviteter eller indsatsområder, som medlemskolerne oftest har iværksat siden 2020. Undersøgelsen viser, at skolerne har igangsat en række initiativer, der afspejler deres vilje til at udvikle elevernes potentiale og sætte et positivt præg på samfundet. Det er meget inspirerende. Læs meget mere i artiklen:

| 'De 7 samfundsløfter | Hvilke indsatser og aktiviteter har skolerne iværksat?' [her](#)

En kontinuerlig rejse mod ambitiøse mål

Samlet set illustrerer indsatser og udviklingspotentialer en fortsat rejse mod at realisere de ambitiøse mål, som "Kodeks – de 7 samfundsløfter" repræsenterer. Skolernes arbejde afspejler en omfattende bestræbelse på at opfylde samfundsløfterne.

Fire år efter vedtagelsen af "Kodeks – de 7 samfundsløfter" har medlemskolerne taget store skridt for at integrere principperne i deres virke. Medlemsundersøgelsen har afsløret, at skolerne har omfavnet løfterne. Der kan også identificeres områder for yderligere udvikling. Den fortsatte rejse med "Kodeks – de 7 samfundsløfter" indebærer kontinuerlig indsats og fornyelse.

Med "Kodeks – de 7 samfundsløfter" bliver den enkelte medlemskole både synonym med at udvikle ansvarlige og engagerede borgere og katalysator for positiv samfundsmæssig forandring.

Foreningen opfordrer medlemskolerne til at arbejde videre, lade sig inspirere og se på udviklingspotentialerne for at forankre løfterne endnu mere i skolernes daglige liv.

Omskiftelige uddannelsesveje – og afveje

I de seneste årtier har det danske skole- og uddannelsessystem været præget af en konstant strøm af politiske reformer og skiftende prioriteter. Hver ny regering synes at bringe egne visioner for skoler og uddannelse, ofte med store ambitioner om at forme fremtidens samfund. I øjeblikket ser vi ind i reformer af folkeskolen og ungdomsuddannelserne, hvor også en mulig lukning af 10. klasse er på dagsordenen. Komplekse udfordringer kan opstå, når uddannelsespolitikken bliver præget af forskellige politiske dagsordener. Overser man, i iveren efter at sætte politiske aftryk, hvad der er bedst for de unge?

Nogle gange virker det som om, at så snart en skolereform eller uddannelsespolitisk aftale er vedtaget, så bliver den erstattet af en ny tilgang. Man har knapt nok set de langtrækkende virkninger, før der politisk gøres store anstrengelser for at undsige indhold og effekter.

Når ny politik tydeligt modsiger tidligere politiske beslutninger, bliver det svært at navigere i uddannelsessystemet. Den konstante ændring kan føre til, at både forældre, elever og uddannelsesinstitutioner udvikler en form for modstand overfor nye politiske krav og anbefalinger. Trods det, synes summen af de mange politiske tiltag at pege på nye og flere skole- og uddannelsesreformer.

2011-målsætninger

13 år er lang tid, specielt i en skole- og uddannelsespolitisk sammenhæng. Daværende statsminister, Helle Thorning-Schmidt, meddelte i sin tale ved Folketingets åbning i oktober 2011, at regeringen ville sætte ambitiøse mål for unges uddannelse: 95% af alle unge skulle tage en ungdomsuddannelse, 60% skulle have en videregående uddannelse, og 25% skulle have en lang videregående uddannelse.

Helle Thorning-Schmidts og den daværende regerings målsætninger afspejlede i høj grad den grundlæggende socialdemokratiske vision for velfærdsstaten. I forbindelse med velfærdsstatens etablering, i 60'erne og fremefter, var uddannelsespolitik præget af et fokus på, at så mange unge som muligt skulle opnå en studentereksamen. Dette blev set som arbejderklassens mulighed for frigørelse og social mobilitet. I 2011 var der også en udbredt politisk enighed om, at Danmark ikke havde udpræget behov for industri- og produktionsarbejdspladser. Vi kunne fokusere på de teoretiske og udviklingsorienterede aspekter. Det håndværksmæssige og den erhvervsfaglige produktion kunne foregå i andre lande. Danmark skulle være en vidensøkonomi.

Der er, i samfundsøkonomi og politik, sket meget siden da. Intentionerne fra 2011 ligger stadig højt i bevidstheden hos nutidens forældre og unge, mens målene forsøges annulleret politisk.

Nutidens uddannelsespolitiske retorik

På uddannelsesområdet ligger Christiansborgs politiske retorik i dag langt fra et ønske om, at 25% af en årgang skal have en lang videregående uddannelse. Tværtimod har regeringen i foråret 2024 lavet en universitetsaftale, hvis konsekvens er en reduktion i kapaciteten på udvalgte kandidatuddannelser på 10%. Holdningen er, at der bliver uddannet alt for mange kandidater fra universiteterne på uddannelser, som der ikke er behov for og job i.

Regeringen og partierne bag aftalen forsøger altså aktivt at fravige det tidligere uddannelsesmål fra 2011, men det er i praksis svært, når de unge uddannelsessøgende danskere i høj grad har taget universitetsuddannelserne til sig. Selvom vi ikke er i nærheden af en ungdomsårgang, hvor 25% har gennemført en lang videregående uddannelse, er udviklingen gennem de seneste år alligevel

bemærkelsesværdig. I 2000 havde ca. 6% gennemført en lang (akademisk) videregående uddannelse. I 2023 var det ca. 16%.

I dag har cirka 41% gennemført en kort eller mellemlang videregående uddannelse. Dette er langt fra det tidligere fastsatte mål i 2011 på 65% - og også for få i en nutidig politisk kontekst. Regeringen vil have færre kandidater fra de lange videregående uddannelser, men meget gerne flere, der dimitterer fra de korte og mellemlange. For det er i høj grad i disse uddannelseskategorier, man har de såkaldte velfærdsuddannelser til "de varme hænder", som velfærdsstaten så hårdt trænger til, både nu og fremover. I hvert fald ifølge den alment accepterede analyse af samfundets fremtidige behov.

Forældre og unge holder fast i ideen

Hvad så med ungdomsuddannelserne og 2011-ambitionen om, at 95% af unge skulle gennemføre en sådan? Overordnet er der i dag meget langt op til de 95%. I 2022 havde 57% gennemført en ungdomsuddannelse. Der er altså fortsat en særdeles stor andel af unge, der ikke får en ungdomsuddannelse.

Nok så væsentligt, i denne sammenhæng, er det at nævne, at det politiske syn på, hvilke ungdomsuddannelser de unge helst skal gennemføre, også er ændret. Den gamle "velfærdsstatslige" drøm om en gymnasial studentereksamen, som adgangsvejen til et friere liv, er for længst forladt politisk. Regering og de øvrige folketingspartier ser meget gerne, at elever i højere grad vælger andre ungdomsuddannelser end gymnasiet, men børn, unge og deres forældre holder, som omtalt, fast i ideen. En gymnasial uddannelse, og særligt den almene 3-årige stx, er for mange blevet standarden og det fikspunkt, hvorudfra et ungeliv, status og fremtidige uddannelses- og jobmuligheder begynder. Erhvervsuddannelserne har fortsat svært ved at tiltrække og fastholde eleverne, trods mange års politisk fokus og virksomheder og branchers synlige efterspørgsel efter erhvervsfagligt uddannede.

Politiske løsninger og nye reformforslag

Så hvad gør man, når der nu i regeringen, Folketinget og en lang række brancher og erhvervsorganisationer er enighed om, at udviklingen må vendes, så flere unge vælger de erhvervsfaglige uddannelser? Et nærliggende svar kunne jo være at kigge på, hvad unge mennesker forventer af en ungdomsuddannelse, og hvilke rammer, vilkår, ungemiljø, pædagogik m.m., der med fordel kan udvikles på erhvervsuddannelserne, for at de kan tiltrække og fastholde eleverne. Det er så ikke lige den vej, man er gået.

En reformkommission blev etableret med det formål at lave skitser og forslag til nye ungdomsuddannelsesstrukturer. Resultatet blev præsenteret i maj 2023 under navnet "Nye Reformveje 2". Heri er det centrale fikspunkt et forslag om etablering af en helt ny ungdomsuddannelse, kaldet hpx, som et 2-årigt forløb efter 9. klasse, hvor elever med erhvervsfaglig interesse tænkes at starte i et slags mix af 10. klasse, hf og erhvervsskolernes grundforløb 1, - inden de går videre i de erhvervsfaglige uddannelser. Reformkommissionens hpx-forslag indeholder tillige en nedlæggelse af 10. klasse.

Regeringen og Børne- og Undervisningsminister, Mattias Tesfaye, har kastet kærligheden på en model med en helt ny gymnasial uddannelse, kaldet epx, der lægger sig tæt op ad reformkommissionens forslag. Selvom modellen rummer mange interessante tiltag, rummer den også flere problematiske elementer.

Farvel til enhedsskolen?

Modellen er tankevækkende set i et skolehistorisk perspektiv. Forslaget lægger op til, at elever i grundskolens 7. og 8. klasse skal vælge en enten "boglig" eller "håndværksfaglig" retning. Vælges stx efter 9. klasse, er det med det klare formål, at man skal have en længerevarende videregående

uddannelse i det akademiske spor. Vælges den nye gymnasiale uddannelse, er målet den erhvervsfaglige eller professionsrettede vej.

Når man samtidig lægger elementer af den i 2024 indgåede folkeskoleaftale til, begynder man at se en udvikling, hvor enhedsskolen lige så stille brydes op. Der er tydelige spor, der peger tilbage til "den gamle skole" fra før 1970'erne, hvor elever efter 6 - 7 års skolegang måtte vælge en boglig eller praktisk vej.

Nogle af reformkommissionens forslag kan muligvis være nødvendige for at ændre de nuværende strukturer og opfattelser af uddannelse, som i høj grad påvirker de unges valg, men en realisering af disse forslag vil indebære en markant forandring. Det kan måske være værd at minde om, hvorfor enhedsskolen for alvor blev etableret med folkeskoleloven af 1975 med dens fokus på et fælles, ensartet og ubrudt skoleforløb for børn til og med 9. klasse?

Adgangskrav som strukturel forhindring

Som et supplerende "svar" på ambitionen om at øge elevtilgangen til de erhvervsfaglige uddannelser, er der samtidig luftet ønsker om at hæve adgangskravet til de gymnasiale uddannelser, herunder til stx. Logikken er, at hvis det gøres vanskeligere at få adgang til gymnasiet, så vil elever, der ikke kan leve op til kravene, gå over i de erhvervsfaglige ungdomsuddannelser.

Ved den seneste ændring af adgangskravene til de gymnasiale uddannelser i 2016, landede man på et adgangskrav på karakteren 5 i snit, dog med mange undtagelses- og supplerende bestemmelser, der alligevel giver elever med lavere karaktersnit mulighed for at blive optaget. Nu drøftes det, om der skal besluttes et karakterkrav på "ren" 5 - eller endog at øge det til 6.

Alt dette indeholder væsentlige indbyggede modsætningsforhold og paradokser. Hævede adgangskrav kan i praksis komme i karambolage med regeringens ønske om, at der fortsat skal være gymnasier i de mindre befolkede egne af landet. Elevgrundlaget kan simpelthen blive for småt.

Der er i øvrigt evidens for, at når adgangskravet til gymnasierne hæves, så sker der en "automatisk" inflation i grundskolens karaktergivning; eleverne får tillagt højere bedømmelse ved afgangseksamen.

Er det her vejen at gå?

Der er allerede politisk besluttet store ændringer for folkeskolerne. Skal ungdomsuddannelserne også omkalfatres? Skal der virkelig etableres en ny ungdomsuddannelse, og kan den løse de udfordringer, der er i forhold til de unges uddannelsesvalg? Skal 10. klasse ofres?

10. klasse spiller en afgørende rolle i det danske uddannelsessystem ved at tilbyde en fleksibel og tilpasset overgang for unge med forskellige baggrunde og behov. Den brede vifte af tilbud gør det muligt for elever at finde netop det miljø og den støtte, de har brug for, inden de træffer vigtige valg om deres fremtidige uddannelsesretning.

Det er klart, at en eventuel ny ungdomsuddannelse skal have et elevmæssigt volumen, og et politisk træk kan være at kanalisere 10. klasseelever over i den nye gymnasiale uddannelse for derigennem at sikre en kritisk masse.

Hvad med de unges perspektiv? 10. klasse er i dag en mangfoldighed af skoler og tilbud, som tager sig af en ligeledes mangfoldig gruppe af unge mennesker, der har meget forskellige forudsætninger og behov. 10. klasse findes i en lang række af udtryk i form af kommunale 10. klasser, ungdomsskoletilbud, 10. klassecentre, 10. klasser knyttet til erhvervsskoler, frie fagskoler, efterskoler - og naturligvis 10. klasser på de frie og private grundskoler.

Kan skolerne undvære 10. klasse ud fra et organisatorisk og økonomisk perspektiv? Måske nok. Kan eleverne og samfundet undvære de tilbud, skolerne giver i 10. klasse. Det er mere end tvivlsomt!

10. klasse i efterskolerne er politisk blevet fredet, i hvert fald i ord og tilkendegivelser, men hvilket 10. klassestilbud vil efterskolerne kunne give, hvis det bliver et skoleår, der ikke har nogen tilknytning eller parallel til det øvrige etablerede skole- og uddannelsessystem? Efterskolerne er en stor succes. Mange familier ser et år på efterskole som et "must". Med et svækket 10. klassestilbud vil et større antal elever måske allerede på 8. og 9. årgang overveje at skifte til en efterskole. Flere grundskoler vil i så fald risikere, at deres udskoling "smuldrer væk".

Skole "i tiden"

Med den ene politiske dagsorden efter den anden er der en risiko for at miste overblikket over, hvad der egentlig er bedst for de unge. Der er fare for, at den bredde og sammenhængskraft, som enhedsskolen har repræsenteret, går tabt til fordel for en opdelt fremtid, der ikke nødvendigvis gavner alle elever.

Afskaffelsen af 10. klasse og indførelsen af en ny gymnasial ungdomsuddannelse kan fremstå som en god løsning, men de langsigtede konsekvenser må ikke overses. Der bør i højere grad lægges vægt på at forstå de unges behov og sættes fokus på at give de eksisterende strukturer støtte til at udvikle sig.

Foreningen lever af og for, at forældre og elever kan vælge den skole og uddannelse, de vurderer, er i størst harmoni med det grundlag og de værdier, hvorudfra de ønsker at leve deres liv. Frie og private grundskoler og gymnasier har en lang historie og tradition for at være skole "til tiden" og "i tiden" – at tage bestik af verden og samfundet. Dette indebærer også at forholde sig til skiftende regeringers reformer og ændringer af grundskolen og ungdomsuddannelserne. Det vil også ske nu, men med en fortsat insistens på at fastholde de frihedsgrader og rettigheder, der er forudsætningen for at skabe et reelt, anderledes uddannelsesstilbud end det offentlige, og en insistens på at fastholde muligheden for den personlige og lokale beslutning om, hvad der er "god skole".

| Private gymnasier i en foranderlig tid

Private gymnasier, som skoleform, er et alternativ til offentlige gymnasier med stærke værdier og forskelligartede uddannelsesstilbud, herunder 2- og 3-årige stx-uddannelser og hf. Regeringen planlægger en omfattende reform af ungdomsuddannelserne. Hvor står de private gymnasier?

De private gymnasier kan stå over for udfordringer ved udsigten til en omfattende ændring i strukturen og udbudet af ungdomsuddannelser. I værste tilfælde kan det føre til en nedsat elevtilstrømning, hvilket sammen med andre tiltag kan have økonomiske konsekvenser for de private gymnasiers drift og overlevelse. En ny elevfordelingsmodel samt en takstregulering kan også få betydning.

Tiltag, der kan få konsekvens

Der sker rigtig meget på ungdomsuddannelsesområdet. Der er mange idéer og forslag til en meget omfattende transformation. Der tales bl.a. om en ny ny gymnasial uddannelse, som kombinerer boglige og praktiske elementer. Målsætningen er at få flere unge til at vælge erhvervsuddannelserne. Reformen af ungdomsuddannelsessystemet er fortsat på tegnebrættet. Noget tyder på, at den indebærer en inddækning af elevernes muligheder efter grundskolen.

Regeringens udspil til en reform af ungdomsuddannelserne forventes også at inkludere skærpede adgangskrav til gymnasiale uddannelser. Hvis karakterkravet hæves, viser analyser, at cirka 20 procent af de nuværende grundskoleelever ikke længere vil kunne opfylde kravet.

Som en del af reformplanerne indgår overvejelser om en ny elevfordelingsmodel. Formålet er at fordele eleverne, specielt på storbygymnasierne, så der bliver en bedre social balance. Desuden er formålet at beskytte de mindre gymnasier i de tyndt befolkede områder.

Den tidligere regering vedtog faktisk en elevfordelingsmodel med tilsvarende formål baseret på forældreindkomst og transporttid. Efter valget ønskede den nye regering ikke at gennemføre den forældreindtægtsbestemte elevfordeling, men markerede, at der skulle udarbejdes en ny model.

Vedtagelsen af den første model medførte en kapacitetsbegrænsning på de private gymnasier (camoufleret som en tilskuds-begrænsning). Dette skete på baggrund af en politisk bekymring for, at mange unge ville søge over på de private gymnasier, når de ikke kunne blive optaget på deres ønskegymnasium. Gennem ihærdigt lobbyarbejde og med gode politiske kontakter lykkedes det dengang foreningen at begrænse konsekvenserne. Det er vigtigt at have opmærksomhed på, om en ny elevfordelingsmodel igen vil indvirke på mulighederne for optagelse af elever på de private gymnasier.

Regeringen har med finanslovsforslaget for 2025 foreslået at ændre taxametermodellen, hvilket vil påvirke både offentlige og private gymnasier. Den nye model vil få konsekvenser for private gymnasier i forbindelse med afskaffelsen af tillægstaxameteret for særlige A-fag og studieretningstilskuddet for græsk-latin. Fjernelsen af taxameteret for ekstra A-fag vil resultere i et samlet tab på cirka 7 millioner kroner for private gymnasier.

Ændringerne i taxametermodellen vil primært påvirke de offentlige gymnasiers tilskud, men der er ingen tvivl om, at det vil få indirekte konsekvenser for de private gymnasier, da det vil influere konkurrencevilkårene.

Skærpet konkurrence

En ændret struktur på ungdomsuddannelser kan medføre en skærpet konkurrence om eleverne. De nye uddannelsesmuligheder og veje kan opfattes som mere attraktive eller relevante. Desuden kan politiske beslutninger og ressourcer, der i højere grad rettes mod at styrke erhvervsuddannelserne,

resultere i mindre støtte og færre midler til de private gymnasier. Dette kan gøre det sværere at konkurrere på lige fod.

For at imødegå udfordringerne er det, ligesom for andre frie skoleformer, nødvendigt for de private gymnasier at positionere sig i et evt. ændret uddannelseslandskab og fortsat tiltrække og fastholde elever. Løsningen kan være fortsat udvikling af unikke og attraktive undervisningstilbud og en målrettet indsats for at fremhæve fordelene ved en privat gymnasieuddannelse. Politisk handler det bl.a. om at argumentere for værdien af mangfoldighed i uddannelsesmulighederne for at påvirke beslutningstagerne til at anerkende og støtte de private gymnasiers rolle.

Samfundet har brug for skoleformen

Der er i alt 28 private gymnasier i Danmark, herunder de forholdsvis nye Steiner hf-kurser, der er en eksamensfri hf-uddannelse i forlængelse af de frie Steiner-grundskoler. Ud over den almene 3-årige stx og hf-uddannelsen, rummer de private gymnasier også 2-årige stx-uddannelser. En 2-årig stx er en komprimeret udgave af den 3-årige stx-uddannelse, bl.a. uden grundforløbet. Elever kan påbegynde den 2-årige stx et år efter 9. klasse eller direkte efter 10. klasse. Elever på den 2-årige stx er dog ofte kendetegnet ved ikke at være kommet i gang med en ungdomsuddannelse lige efter grundskolen eller ved at have forladt en anden ungdomsuddannelse. Den 2-årige stx udfylder en meget vigtig niche i uddannelsessystemet.

Selvom antallet af private gymnasier og det samlede antal af elever på skolerne udgør en mindre andel, har såvel de unge som samfundet brug for skolerne.

Friheden til at være anderledes

Et frit og privat gymnasium er et tilvalg, noget man kan vælge. De private gymnasier har derfor mulighed for at optage elever uden om den centrale elevfordeling. De kan også oprette ventelister og optage elever efter disse i løbet af skoleåret.

De private gymnasier bestemmer selv, hvordan de organiserer sig. Der er mulighed for at tage beslutninger tæt på den praktiske, levede skolehverdag. De private gymnasier har alle en bestyrelse, der ubetinget er institutionens øverste myndighed. Bestyrelsen ansætter skolens rektor, i modsætning til de offentlige gymnasier, hvor rektorerne udpeges.

De lovbestemte frihedsgrader for de private gymnasier lader dog noget tilbage at ønske, når det kommer til sammensætningen af selve undervisningstilbuddet – de private gymnasier skal følge det samme curriculum som de offentlige. Ønskescenariet er muligheden for en anden progression og fagsammensætning, altså muligheden for andre veje til at nå samme faglige mål og niveau, der kan lede op til en studentereksamen. Muligheden for at kunne tilbyde en undervisning, der mixer fag fra det tekniske gymnasium (htx), handelsgymnasiet (hvx) og det almene gymnasium (stx) ville åbne op for innovative og rummelige uddannelser.

Skole til fremtiden

Der er en stærk forbindelse mellem de første private gymnasier og nutidens. Skoleformen har rødder i civilsamfundet og datidens ønsker om at tilbyde en undervisning med fokus på samfundets behov. De private gymnasier forbliver relevante nu og i fremtiden ved fortsat at balancere historie og tradition med udvikling - ved at tilbyde moderne undervisning, med stærkt fokus på målgruppen, der er rod-fæstet i skolens traditioner og værdier.

Flere af de private gymnasieskoler rummer til forskel fra de offentlige gymnasier både grundskole og gymnasium, hvilket muliggør et tæt samarbejde og koordinering. På skolerne er der mulighed for at oprette linjer, der går på tværs af de to skoleforløb. I denne tid, hvor overgange mellem grundskole og ungdomsuddannelser problematiseres, har disse skoler unik mulighed for at illustrere, hvordan man kan smidiggøre netop overgangen mellem grundskole og ungdomsuddannelse og derigennem give et bud på, hvordan fremtidens undervisning og uddannelse kan se ud.

Værdierne gør forskellen

De private gymnasiers kerneydelse er uddannelse og dannelse. Alle elever skal have mulighed for at udnytte og nå deres potentiale og blive livsduelige.

Flere private gymnasier er mindre enheder i forhold til de offentlige selvejende, hvilket ofte medfører, at der på skolerne opstår et meget nært kendskab til alle elever. Netop dette har stor betydning for mange unge, der trives godt i trygge og overskuelige rammer.

De private gymnasiers løfteevne, altså evnen til løfte eleverne til et højere fagligt niveau end forventet (set ud fra socioøkonomiske forhold), er generel høj. De private gymnasier tilpasser sig elevernes behov og har fokus på at optimere alle elevers læring.

De private gymnasier må, som andre frie og private skoleformer, legitimere sig. De skal synliggøre, at de leverer kvalitetsuddannelse og samtidig bidrager til samfundet generelt. Som medlemmer af Danmarks Private Skoler arbejder de private gymnasier også ud fra det fælles kodeks for samfundsansvar og har givet 7 samfundsløfter, der indebærer, at de på 7 kerneområder har indsatser og aktiviteter, der ultimativt er til gavn for samfundet. Mange gymnasier er allerede aktive i at kommunikere deres initiativer, hvilket forbedrer deres omdømme og samtidig motiverer andre til at engagere sig i samfundet.

Det er vigtigt, at der også på det gymnasiale område er en skoleform, der er et alternativ til det offentlige tilbud - en skoleform præget af mangfoldighed. Dette er jo netop eksistensberettigelsen; at have muligheden for at tilbyde undervisning på et anderledes og værdibaseret, idemæssigt eller pædagogisk grundlag. Frie og private skoler – grundskoler og gymnasier - vælges for værdierne. Kun ved at udleve værdierne bliver de et reelt alternativ.

Positionering og synlighed

De private gymnasier kan potentielt stå over for store udfordringer ifm. ændringer i strukturen og udbuddet af ungdomsuddannelser. Desuden kan bl.a. en ny elevfordelingsmodel og en kommende regulering af tilskuddet påvirke situationen. Det kalder på positionering og synlighed. De private gymnasier er unikke og attraktive undervisnings-tilbud. Værdien af et 'anderledes' valg for de unge kan med fordel kommunikeres sammen med en demonstration af de private gymnasiers forpligtelse til kvalitetsuddannelse og samfundsbidrag.

De frie og private skolars frihed og eksistensgrundlag er generelt og til stadighed under pres. Det gælder også de private gymnasier. Retten til at "være til" og "være anderledes" er udfordret, herunder i nogle helt konkrete sammenhænge, der kræver foreningens opmærksomhed. For at skabe anerkendelse og støtte til de private gymnasier i enkeltsager og generelt, fokuserer Danmarks Private Skoler bl.a. på at påvirke politiske beslutningstagere ved at argumentere for værdien af mangfoldighed i uddannelsesmulighederne og for de private gymnasiers rolle som et positivt alternativ til det offentlige system.

Ny reform af folkeskolen giver bekymring for de frie grundskolers frihed og rammer

Den politiske aftale om folkeskolens kvalitetsprogram sigter mod at styrke folkeskolens frihed og fleksibilitet. Mens der er optimisme omkring folkeskolens fremtid, er der stor bekymring for, at frie grundskoler ikke får samme frihedsgrader og, endog, mere indsnævrede rammer. De potentielle konsekvenser for frie grundskoler understreger behovet for at sætte fokus på at sikre de frie grundskolers vilkår.

Den politiske aftale om folkeskolens kvalitetsprogram, indgået d. 19. marts, sigter mod at reformere folkeskolen med fokus på 'frihed og fordybelse'. Aftalen, der blev indgået mellem regeringen og flere partier, fokuserer på at øge folkeskolernes frihed og fleksibilitet ved bl.a. at mindske centrale krav, forny læreplaner, styrke skolebestyrelsernes indflydelse, integrere praktisk undervisning og teknologiforståelse, reducere administrative byrder og styrke lærerkompetencer m.v. Initiativerne skal indføres fra i år og frem til 2028.

Bliver folkeskolerne mere fri end de frie grundskoler?

Det giver en vis optimisme med hensyn til folkeskolens fremtid, når den politiske aftale om kvalitetsprogrammet sigter mod at reformere folkeskolen med fokus på 'frihed'. Desværre har øget frihed for de frie grundskoler ikke været en del af den politiske dagsorden i denne sammenhæng.

Der er i den frie skolesektor stor bekymring for, at de frie grundskoler ikke automatisk vil få de samme frihedsgrader som folkeskolerne. Øget regulering og en ændret fortolkningspraksis truer i forvejen de frie grundskolers handlefrihed og pædagogiske særpræg.

De frie grundskoler skal have mindst de samme frihedsgrader som folkeskolerne – de burde have flere. Desuden er det nødvendigt at få tydeliggjort, at visse initiativer i kvalitetsprogrammet for folkeskolen ikke gælder de frie grundskoler, så senere fortolkning af lovgrundlaget ikke svækker fundamentale principper som "stå mål med-kravet" og de frie grundskolers pædagogiske frihed til at tilbyde unikke undervisningstilbud.

Erstatning af "Fælles Mål" med nye "Folkeskolens Fagplaner"

Den politiske aftale indebærer, at de nuværende "Fælles Mål" i folkeskolen skal erstattes med "Folkeskolens Fagplaner". En ekspertgruppe, nedsat i januar 2024, vil lede udviklingen af de nye fagplaner, som forventes at træde i kraft i skoleåret 2027/28. Det er essentielt at diskutere sammenhængen mellem de nye fagplaner og kravene til de frie grundskoler i god tid. De frie grundskoler skal have frihed til at organisere undervisningen på alternative måder.

Foreningerne for de frie grundskoler bør inddrages i ekspertgruppens arbejde, eller der bør oprettes en arbejdsgruppe med fokus på betydningen for de frie grundskoler. Der er stor nervøsitet for, at de nye fagplaner for folkeskolen kan påtvinge de frie grundskoler en model, der ikke passer til 'et frit' undervisningstilbud.

Bekymrende pejlemærker

Ekspertgruppen for Fagfornyelsen skal, baseret på de politiske pejlemærker fastlagt af forligskredsen, udarbejde anbefalinger til implementeringen af fagfornyelsen samt til et enkelt format for Folkeskolens Fagplaner. Der er flere af disse pejlemærker, der skaber bekymring for de frie grundskoler, hvis der ikke tages særlige hensyn.

De nye fagplaner skal, ifølge pejlemærkerne, understøtte folkeskolens formål og fagenes indhold som kernen i undervisningen. Folkeskolens formålsparagraf gælder dog ikke for de frie grundskoler, som derfor ikke skal bidrage til opfyldelsen af denne. Frie grundskoler har ret til at basere

undervisning og virke på egne idéer og holdninger og bør ikke bindes til folkeskolens formålspargraf gennem de nye fagplaner.

Pejlemærkerne angiver, at folkeskolens nye fagplaner skal have få, præcise mål for at sikre progression, og de skal sikre, at eleverne bl.a. "står lige" ved skoleskift. Den politiske aftale indebærer også nye opstartstidspunkter for visse fag og justeringer i timetallet for nogle fag i folkeskolen. Frie grundskoler har ret til at strukturere deres undervisning anderledes end i folkeskolen, herunder at have en anden progression i undervisningen. Frie grundskoler beslutter selv, hvornår og hvordan de underviser i forskellige fag eller fagområder. Der er heller ingen krav om minimumstimal, men eleverne skal opnå samme niveau af viden, færdigheder og kompetencer ved afslutningen af skoleforløbet som i folkeskolen. De frie grundskoler bør ikke bindes til en bestemt progression gennem krav om relation til folkeskolens nye fagplaner.

Pejlemærkerne angiver også, at folkeskolens fagplaner skal understøtte løbende evaluering af elevernes viden og færdigheder. Frie grundskoler skal evaluere elevernes udbytte af undervisningen, men kan tilpasse evalueringen til deres undervisningsstruktur og mål. Frie grundskoler bør ikke være bundet til en bestemt sammensætning af undervisningen gennem krav om en evaluering, der relaterer til de nye fagplaner.

Det er tid til at løsne op for kravene

De frie grundskoler har historisk haft større frihed i forhold til folkeskolens mål, men har siden 2005 været bundet af strukturelle forpligtelser, der skal sikre sammenhæng med folkeskolens undervisningsmål. Frihed er en central del af den politiske aftale om folkeskolen, og det bør også gælde for de frie grundskoler. Det er tid til at vende tilbage til den oprindelige hensigt med "stå mål med-kravet", som handler om elevernes udbytte af undervisningen. Elever på frie grundskoler skal kunne nå slutmål, der er sammenlignelige med folkeskolens, men vejen dertil skal være op til den enkelte frie grundskole. Lovgivningen bør ikke begrænse friheden ved at stille krav om, at undervisningen skal være identisk med folkeskolens i indhold, metode, form og rammer.

Lempelse af de bindende færdigheds- og vidensområder

Frem mod ikrafttrædelsen af de nye fagplaner har man på nogle områder besluttet at slække på de nuværende krav. Den politiske aftale indeholder bl.a. forligskredsens beslutning om at gøre de bindende færdigheds- og vidensområder (i Fælles mål) vejledende i folkeskolerne. Det tilhørende lovforslag omfatter også de frie grundskoler, men med den forståelse, at lempelsen kun gælder de skoler, der følger folkeskolens Fælles Mål. Det er afgørende, at loven klart angiver, at lempelsen gælder alle frie grundskoler, uanset om de følger folkeskolens Fælles Mål eller fastsætter egne undervisningsmål og undervisningsplaner.

Færdigheds- og vidensområderne er knyttet til kravene til frie grundskoler om udarbejdelsen af undervisningsplaner.

Afskaffelse af krav om læseplaner

Den politiske aftale afskaffer kravet om læseplaner for folkeskolerne, men adresserer ikke konsekvenserne for de frie grundskoler, som stadig er bundet af de nuværende lovkrav om udarbejdelse af de tilsvarende "undervisningsplaner". Hvis frie grundskoler ikke også får muligheden for at beslutte lokalt, om de vil udarbejde undervisningsplaner, vil folkeskolerne opnå mere frihed end de frie grundskoler.

Ministeriet vurderer, at det er en stor opgave for folkeskolerne at udarbejde egne læseplaner. Forligskredsen mener, at fjernelsen af kravet om læseplaner vil øge det lokale råderum og fokus på det væsentlige i undervisningen. Det er respektløst over for den frie skolesektor fortsat at pålægge den

krav, som samtidig anses som omfattende, uvæsentlige og frihedsbegrænsende for folkeskolerne. Frie grundskoler bør have samme frihedsgrader som folkeskolerne.

Flere valgfag i udskolingen

Der skal indføres flere valgfag i udskolingen i folkeskolen. For de frie grundskoler er det afgørende, at den pædagogiske frihed til selv at beslutte om undervisningen skal udbydes som valgfag bevares. I forbindelse med EUD-aftalen i 2018 gjorde man det obligatorisk med et praktisk/musisk valgfag i 7. – 8. klasse i folkeskolen. Det blev desuden besluttet, at der skulle laves en prøve i 8. klasse i elevens praktisk/musiske valgfag. Dette fik konsekvenser for de frie grundskoler. I fortolkningen af betydningen for de frie grundskoler fastholdt man, at frie grundskoler ikke er forpligtet til at udbyde valgfag. Alligevel fangede bordet. De frie grundskoler blev forpligtet til at tilbyde eleverne i udskolingen undervisning, der 'står mål med' ét af folkeskolens obligatoriske praktisk/musiske valgfag: Håndværk og design, billedkunst, musik eller madkundskab. Det affødte stor frustration i den frie skolesektor, at man på den måde yderligere tvang de frie grundskoler tættere på folkeskolens undervisning og, efter mange frie grundskolers opfattelse, ned i en meget snæver ramme.

Med den nye politiske aftale om folkeskolen suppleres de eksisterende obligatoriske praktiske/musiske valgfag i 7. og 8. klasse i folkeskolen af 'teknologiforståelse'. Forhåbentligt vil det blive fortolket sådan, at de frie grundskoler fortsat skal stå mål med mindst ét af de obligatoriske valgfag, altså enten håndværk og design, musik, billedkunst, madkundskab eller (fremadrettet) teknologiforståelse. Som noget nyt skal elever i folkeskolens 8. og 9. klasse tilbydes et valgfag i billedkunst, musik, teknologiforståelse, håndværk og design eller madkundskab, som de ikke allerede har haft i 7. eller 8. klasse. Dette kaldes "2. praktisk/musiske valgfag" og vil ikke kræve en obligatorisk prøve. Antageligvis vil de frie grundskoler ikke blive tvunget til at undervise i endnu et fag. Det er vigtigt, at de frie grundskolers pædagogiske frihed respekteres, og at de ikke pålægges krav, der gælder for folkeskolerne, som i øvrigt har den fordel, at de kan samarbejde om valgfag med andre skoler eller ungdomsskoler.

Prøvetryk og krav om standpunktskarakterer

Forligskredsen har besluttet at lette prøvetrykket i folkeskolen ved at ændre mundtlig engelsk til en udtræksprøve, reducere antallet af udtræksprøver fra to til én, fjerne skriftlige udtræksprøver og sammenlægge udtræksblokkene til én. Prøven i idræt fjernes også, hvilket igen gør idræt til et prøveløst fag. Den nye udtræksblok vil kun bestå af mundtlige prøver i engelsk, tysk/fransk, historie, samfundsfag, kristendomskundskab og matematik. Beslutningen medfører samme ændringer for prøveførende frie grundskoler.

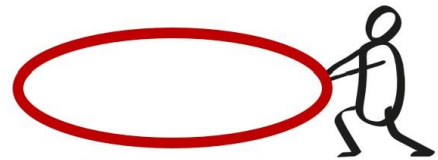
Det er besluttet, at der i folkeskolen fortsat skal gives standpunktskarakter i skriftlig engelsk, skriftlig tysk/fransk, idræt, biologi, geografi og fysik/kemi (selvom der ikke længere er udtræksprøver i disse fag). Frie grundskoler har pædagogisk frihed og beslutter selv, hvordan de vil underrette forældre og elever om elevernes udbytte af undervisningen. Elevernes standpunkt set i forhold til de fastsatte mål for undervisningen kan beskrives på andre måder end ved en talkarakter. I øjeblikket fanger bordet for de frie grundskoler, der vælger at føre til folkeskolens prøver i kraft af prøvebekendtgørelsen og kravene til prøvebeviset, der ud over prøvekarakteren skal beskrive en standpunktskarakter. Frie grundskoler bør ikke underlægges krav om at benytte standpunktskarakterer til at beskrive elevernes udbytte af undervisningen og bør derfor heller ikke underlægges krav om at give standpunktskarakterer i fag, der ikke føres til prøve i, som det skal ske i folkeskolerne.

Elever med særlige behov og præcisering af reglerne for støtte

Et særligt fokus i folkeskoleaftalen er på elever med særlige behov. For at styrke inklusionen og lade flere elever forblive i almenundervisningen nedsættes en lovforberedende ekspertgruppe, der skal

udarbejde forslag til justeringer af lovgivningen om specialundervisning og bistand. Dette omfatter bl.a. regler for pædagogisk-psykologiske vurderinger og henvisningsprocedurer. Derudover skal der udvikles en skabelon for en pædagogisk indsatsplan, som skal hjælpe med at fremme elevernes faglige og sociale trivsel, samtidig med at den skal reducere behovet for pædagogisk-psykologiske vurderinger. Denne skabelon vil blive udviklet af Børne- og Undervisningsministeriet i samarbejde med relevante parter. Det er givet at ændringer vedr. elever med særlige behov og specialundervisning fremadrettet vil få betydning for frie grundskoler.

Forligskredsen mener, at reglerne ikke i tilstrækkelig grad afspejler ambitionen om, at elever som hovedregel skal være en del af den almene undervisning og fællesskabet. Derfor præciseres reglerne for elever på folkeskoler og frie grundskoler med et støttebehov under 9 timer ugentligt (altså de elever, der falder uden for kategorien "specialundervisningselever"), hvilket medfører, at støtte også kan gives gennem klassen, dvs. tiltag rettet mod hele klassen, f.eks. af faglig karakter eller som støtte til udvikling af sociale færdigheder.

Erhvervspraktik til alle

Forligskredsen vil gøre erhvervspraktik obligatorisk for alle elever i folkeskolen. Eleverne på 7., 8. eller 9. klassetrin skal udsendes i praktik i fem dage. Det er væsentligt for de frie grundskoler, at det tydeligt anføres i lovbemærkningerne, at dette ikke gælder de frie grundskoler under hensyn til de frie grundskolers pædagogiske frihed. Frie grundskoler har pædagogisk frihed på en lang række områder. Dette gælder også i relation til aktiviteter relateret til uddannelses- og erhvervsvejledning. Frie grundskoler skal stå mål med det obligatoriske emne 'Uddannelse og job', men er derudover ikke forpligtet til bestemte vejledningsaktiviteter, heller ikke selv om skolen anmoder kommunen om at give vejledning. Der er f.eks. ikke krav om, at frie grundskoler skal tilbyde introduktionskurser og brobygning til eleverne i udskolingen. Den frie grundskole kan vælge at tilbyde disse aktiviteter under samme vilkår som folkeskolerne.

Juniormesterlære i udskolingen

Forligskredsen ønsker at skabe mere varierede undervisningsforløb i folkeskolen, hvor elever får mulighed for at afslutte med en mere praktisk orienteret uddannelse. Kommunerne skal derfor oprette juniormesterlæreordninger i 8. og 9. klasse, hvor elever tilknyttes en virksomhed eller en erhvervsrettet institution 1-2 dage om ugen. Folkeskoler kan ikke afvise elevers deltagelse i juniormesterlæreordningen. Forældre og elever kan kræve deltagelse – også uden et dokumenteret behov.

Hvis en elev vælger ikke at fortsætte i juniormesterlæreordningen, skal eleven tilbydes undervisning efter de normale regler, inklusive nødvendig støtte for at sikre, at eleven kan bestå folkeskolens afgangseksamen.

Hvis ikke kommunen samler juniormesterlæreordningen på én skole, kræves det, at skolens skema tilpasses, så hele klassen skal undervises i bestemte fag på de dage, hvor eleven i juniormesterlære er i skole.

Tanken bag juniormesterlæreordningen er sympatisk, men kan skabe betydelige udfordringer for folkeskolerne og øge kompleksiteten i skoleledernes og kommunernes administration.

Som alternativ kunne man overveje at udnytte de nuværende muligheder for fleksible udskolingsforløb, i stedet for at indføre den omfattende juniormesterlæreordning.

Frie grundskoler forventes ikke at skulle tilbyde juniormesterlæreordningen. Det vil være en begrænsning af den pædagogiske frihed. De krav, der stilles til kommunalbestyrelserne, som f.eks. aftaler med praktiksteder, refusion af udgifter, befordringsordninger og tilsyn med praktikforløb, vil i øvrigt være særdeles svære at opfylde for den enkelte selvejende frie grundskole. Desuden mangler frie

grundskoler samme lovgivningsmæssige muligheder for samarbejde med andre institutioner, som folkeskoler har.

Det er dog vigtigt, at der tages højde for, at elever, der frafalder juniormesterlære, kan ønske at fortsætte på en fri grundskole. Ligeledes hvordan frie grundskoler skal forholde sig til den særlige afgangseksamen for juniormesterlæreelever.

Foreningen kæmper for skolernes frihed

Den politiske aftale om folkeskolens kvalitetsprogram har til formål at styrke frihed og fleksibilitet. Selvom der derfor er optimisme omkring folkeskolens fremtid, er der tilsvarende stor bekymring for, at frie grundskoler ikke vil opnå samme grad af frihed og i stedet mødes med mere begrænsede rammer. Det fremhæver behovet for at sikre de frie grundskolers selvstændighed og pædagogiske uafhængighed.

Foreningen bifalder at der sættes fokus på frihed til folkeskolerne, men finder det beklageligt, at samme frihed ikke er blevet prioriteret for de frie grundskoler. Foreningen har opfordret politikere og embedsværk til at sørge for, at de frihedsgrader, som tilfalder folkeskolerne, også skal gælde for de frie grundskoler.

De frie grundskoler oplever i forvejen stigende regulering, som begrænser uafhængighed og forskellighed fra det offentlige skolesystem. Foreningen arbejder ihærdigt for at sikre, at lovændringerne for folkeskolerne ikke yderligere reducerer de frie grundskolers mulighed for at operere frit og for bevare deres unikke pædagogiske undervisningstilbud.

| Skolens økonomi i urolige tider

Hvordan balancerer de frie og private skoler i Danmark deres økonomi i en tid med faldende børnetal, virkninger af inflation og skiftende politiske rammer? Udfordringer og strategiske beslutninger præger skolernes økonomi; fra overenskomstforhandlingernes indvirkning til finanslovens betydning og den svære balance mellem budgetnedskæringer og forældrebetaling.

De frie og private skolers økonomi er en kompleks balance mellem offentlig støtte, forældrebetaling og eventuelle andre indtægtskilder. Skolerne har til opgave at navigere i de økonomiske udfordringer for at sikre kvaliteten og samtidig bevare forældre og elevers ret til et frit skolevalg, uanset deres økonomiske formåen.

Det seneste år har været præget af forskellige udfordringer for skolerne. Bl.a. har det generelle fald i børnetallet og resultatet af overenskomstforhandlingerne i foråret krævet omhyggelig økonomisk styring og strategisk planlægning for at sikre skolernes fortsatte positive drift.

Finansloven for 2024 og inflationspåvirkninger

Skolernes økonomiske overvejelser må altid ses i lyset af den usikkerhed, der hersker om tilskuddets størrelse i forbindelse med de årlige finanslovsforhandlinger. Finansloven for 2024 fik et meget positivt økonomisk resultat. Koblingsprocenten blev bevaret for grundskolerne, og tilskudsmodellen til de private gymnasier blev fastholdt.

En fri grundskoles tilskud består af et statsligt driftstilskud, der er koblet til den gennemsnitlige udgift pr. elev i folkeskolen tre år tidligere (pl-reguleret), fordelt gennem en fordelingsnøgle, der bl.a. er afhængig af skolens elevtal og elevernes alder. Folkeskolernes udgifter pr. elev i 2021 var markant højere end året før, hvilket medførte en forholdsvis stor stigning i statstilskuddet til grundskolerne. Stigningen for de private gymnasier fulgte blot den økonomiske udvikling.

For de fleste skoler var dette en tiltrængt stigning, idet den meget høje inflation de seneste år også har haft en stor indvirkning på skolernes driftsudgifter.

Overenskomstforhandlingernes indvirkning

Den høje inflation var også grundlaget for de overenskomstforhandlinger, der begyndte i foråret. Der var store forventninger fra fagforeningerne om lønstigninger på over 10% for at kunne indhente den nedgang i reallønnen, som de store prisstigninger havde medført. Resultatet af overenskomstforhandlingerne gav lønstigninger på 8,8% over de kommende 2 år, med den største stigning allerede fra 1. april 2024. Det var en større stigning, end de fleste skoler havde forudset, hvorfor mange har været nødsaget til at åbne budgetterne for at finde besparelser.

Faldende elevtal og økonomiske konsekvenser

Mange steder i landet er der et faldende børnetal for børn i skolealderen og et begyndende fald i antallet af unge, der er på vej ind i ungdomsuddannelserne. Det kan resultere i et faldende elevtal, hvilket medfører reduceret indtægtsgrundlag for skolerne. Denne omstændighed kan nødvendiggøre budgetnedskæringer eller eventuel øget forældrebetaling. En stigning i forældrebetalingen kan gøre det sværere for økonomisk trængte familier at vælge frie og private skoler, hvilket kan reducere mangfoldigheden i elevsammensætningen og gøre skolerne mindre tilgængelige for alle samfundsgrupper. Mange familier er fortsat påvirket af inflationen og de stigende energipriser.

Samlet set kan det påvirke familiernes økonomiske situation og kan gøre det endnu sværere at prioritere betaling til en fri og privat skole, selvom de ellers ville ønske dette for deres børn.

Balancen mellem budgetnedskæringer og øget forældrebetaling er svær. På den ene side skal der være de nødvendige midler til driften, og på den anden side er det vigtigt, at de frie og private skoler er et tilbud til alle forældre, uanset økonomisk formåen. Med en stigning i forældrebetalingen, vil det sikkert også være nødvendigt at afsætte flere midler til fripladser for at imødekomme et yderligere behov og for at sikre mangfoldigheden på skolen.

Hvis skolerne er tvunget til at foretage budgetnedskæringer, kan det påvirke kvaliteten af undervisningen og de tilbudte services. Der kan være behov for at reducere antallet af lærere, skære ned på ekstracurriculære aktiviteter eller mindske investeringerne i skolens fysiske rammer.

De økonomiske udfordringer kræver omhyggelig strategisk planlægning og et stærkt samarbejde mellem skolens ledelse og bestyrelse. Øget pres kan påvirke arbejdsmiljøet blandt ledere og lærere, hvilket kan påvirke skolens samlede virke og kvaliteten af undervisningen.

Forslag til Finanslov 2025

Regeringen har fremlagt forslag til Finanslov 2025, herunder tilskud til frie grundskoler og private gymnasier. Intet er vedtaget endnu.

Foreningen er tilfreds med, at tilskudsprocenten for grundskoler og gymnasier forbliver uændret, og at tilskuddet pr. elev stiger.

Grundskolerne

For finansåret 2025 er der ingen ændringer i koblingsprocenten for grundskolerne, som fortsat er fastsat til 76%. Driftstaksterne stiger med 2-5% som følge af tidligere øgede udgifter i folkeskolen samt pris- og lønreguleringer.

Fripladspuljen, der er en separat post på finansloven, forbliver desværre uændret, selvom behovet overstiger de afsatte midler. Foreningen er skuffet over, at puljen ikke er blevet øget, da det er afgørende for at sikre mangfoldighed og adgang for alle elever.

Hidtil har skoleforeningerne foreslået afsnøring af midler til specialundervisning. I år er skoleforeningerne dog ikke blevet bedt om en sådan indstilling, da Børne- og Undervisningsministeren har besluttet at anvende 2/3 af stigningen i statstilskuddet, svarende til 120 millioner kroner, til at øge bevillingen til specialundervisning. Udmøntningen sker primært ved en forhøjelse af taksten for tredje og følgende specialundervisningselever.

Der er ingen tvivl om, at der er et stort behov for midler til specialundervisning. Selvom de ekstra midler vil blive brugt på et nødvendigt område, er det stærkt kritisabelt, at ministeren har valgt at tilsidesætte den proces, som har været standard i årevis. Det er yderst problematisk, hvis de frie grundskoler fremadrettet skal leve med den utryghed, at hvis der sker en stigning i tilskuddet qua koblingsprocenten, så træffer den siddende minister beslutning om, hvordan pengene skal bruges, i stedet for at lade skolerne - eller skoleforeningerne på deres vegne - beslutte denne prioritering. Dette er et skråplan, der bekymrer foreningen dybt.

Gymnasierne

I 2025 vil taksterne for private gymnasier stige med ca. 3% pr. elev.

Regeringen har i sit finanslovsforslag foreslået ændringer i tilskuddet til gymnasiale uddannelser for at sikre, at disse tilbud forbliver tilgængelige i hele landet, med fokus på støtte til offentlige

gymnasier i landdistrikter og fremme af social balance. Derudover planlægger regeringen at afsætte midler til at styrke erhvervsuddannelserne.

Finanslovsforslaget for 2025 inkluderer en videreførelse af finansieringen til gymnasiale uddannelser, erhvervsuddannelser og voksen- og efteruddannelser. Regeringen ønsker at gøre de midlertidige takstløft på 360 mio. kr. permanente, hvilket vil give private gymnasier en samlet støtte på ca. 15 mio. kr. Foreningen er meget tilfreds med denne "permanentgørelse", som den har arbejdet for.

Regeringen foreslår også at ændre taxametermodellen, hvilket vil ramme både offentlige og private gymnasier. For private gymnasier vil afskaffelsen af tillægstaxameteret for visse A-fag og studieretningstilskuddet for græsk-latin medføre et tab på mere end 7 mio. kr.

De særlige A-fag har givet gymnasieelever en vigtig mulighed for at fordybe sig i naturvidenskabelige fag – et område, der tidligere har haft høj politisk prioritet, men nu tilsyneladende ikke længere vægtes lige så højt. Regeringen og Børne- og Undervisningsministeren argumenterer for, at store gymnasier typisk udbyder disse A-fag og derfor – underforstået - burde have råd til at finansiere dem selv. Men private gymnasier er ofte væsentligt mindre, og tilskuddet er afgørende for, at de kan fortsætte med at udbyde disse fag.

Regeringen har i finanslovudspillet et stort fokus på at støtte gymnasiale uddannelser i mindre befolkede områder, hvilket resulterer i øgede "udkanttilskud" til offentlige gymnasier samt en stigning i det sociale taxametertilskud. Private selvejende gymnasier modtager ikke disse tilskud. Denne øgede omfordeling mellem gymnasierne betyder, at det samlede tilskud til private gymnasier langsomt udhules, hvilket er en bekymrende udvikling.

Økonomisk stabilitet og bevarelsen af mangfoldighed

De frie og private skoler står over for økonomiske udfordringer, herunder faldende børnetal, virkninger af inflation og skiftende politiske rammer. For at sikre økonomisk stabilitet balancerer skolerne mellem offentlig støtte og forældrebetaling. Overenskomster påvirker også skolernes budgetter, hvilket kræver omhyggelig økonomisk styring og strategisk planlægning. Faldende elevtal kan medføre behov for budgetnedskæringer eller øget forældrebetaling, hvilket kan påvirke skolernes tilgængelighed og kvalitet.

Foreningen arbejder kontinuerligt på at repræsentere skolernes interesser over for politiske beslutningstagere. Indsatsen er væsentlig for bl.a. at påvirke tilskudsforhold, hvor ønsket i høj grad er at skabe stabilitet om de frie og private skolars økonomi.

Indsatsen er ikke blot vigtig i forhold til skolernes økonomi, men også for at bevare mangfoldigheden og tilgængeligheden af frie og private skoler, så alle familier, uanset økonomisk baggrund, kan vælge den skole, der bedst passer deres børns behov.

| Overenskomstår 2024 | Nye aftaler for frie og private skoler

Foråret 2024 har bragt fornyelser af en række overenskomster for medarbejdere ved frie og private grundskoler og gymnasier. Med overenskomsterne følger bl.a. betydelige lønstigninger.

Helt som forventet og planlagt, blev der i foråret 2024 indgået aftaler om fornyelser af de overenskomster, som medarbejdere ved frie og private skoler er omfattet af.

Foreningen Danmarks Private Skoler er på en række af skolernes ansættelsesområder overenskomstbærende som arbejdsgiverpart (BUPL/FOA, 3F og HK). De øvrige ansættelsesområder er underlagt staten i form af Medarbejder- og Kompetencestyrelsen (MEDST).

Fra et arbejdsgiverperspektiv fokuserer foreningen på at stille overenskomstkrav med udgangspunkt i ønsket om forenkling og fleksibilitet på tværs af alle overenskomstområder på skolen. Generelt ønsker foreningen at give den enkelte skole størst mulig frihed i tilrettelæggelsen af arbejdstid og lignende, forudsat at skolen samtidig optræder som en ansvarlig arbejdsgiver med fokus på ordentlige og tidssvarende forhold for de ansatte.

Der er en stigende mangel på kvalificeret og uddannet personale, især pædagoger og undervisere. Foreningen ønsker at bidrage til, at medlemsskolerne kan rekruttere og fastholde dygtige medarbejdere. Dette opnås blandt andet ved at sikre gode og attraktive ansættelsesvilkår og rammer, som indeholder en vis grad af variabilitet, så der er mulighed for lokalt tilpassede løsninger og forståelser.

CFU-forliget sætter rammen

Alle overenskomstområdernes fornyelse er afhængige af det såkaldte CFU-forlig. CFU er Centralorganisationernes Fællesudvalg, som er en samling af alle centralorganisationer, der varetager arbejdstagerforhold i staten.

CFU og staten (ved MEDST) indleder overenskomstforhandlingerne med en forhandling og aftale om den samlede økonomiske ramme for lønudviklingen i overenskomstperioden for alle statsansatte - og er altså normsættende for de respektive forhandlinger. Når CFU-forliget er klar, kan der indledes forhandlinger på de forskellige delområder.

Lønstigningerne fra april 2024

På baggrund af den private overenskomst, der blev indgået i vinteren 2023 for Dansk Industri m.fl., var det ventet, at den statslige overenskomst ville indeholde væsentlige generelle lønstigninger. I lyset af den voldsomme inflation i 2022 og 2023 var der fra de statslige faglige organisationer ligeledes lagt op til, at overenskomstfornyelserne i foråret 2024 skulle indeholde høje lønstigninger.

CFU-forliget blev indgået i februar. Her præsenterede Staten og CFU den overordnede aftale for statens overenskomster. Aftalen er 2-årig og indeholder en samlet økonomisk stigning på godt 8,8%.

Omfanget af den økonomiske stigning var som nævnt ikke helt uventet, men det var dog alligevel en overraskelse, at langt størstedelen af rammen skulle udmøntes som generelle lønstigninger allerede pr. 1. april 2024. Her steg lønningerne med ca. 5,89%.

Den høje lønramme og aftale om udmøntning allerede i 2024 har betydet voldsomme forøgede lønbudgetter for alle frie og private skoler, og mange skoler har måttet foretage øjeblikkelige besparelser og reduktioner for at imødegå de stigende lønudgifter.

Aftaler på sektorområder

Umiddelbart efter CFU-forligets offentliggørelse kom der skred i de konkrete overenskomstforhandlinger på de specifikke sektorområder. For frie og private skolars vedkommende, betød det, at der i løbet af marts og april måned blev færdiggjort aftaler for gymnasielærere, børnehaveklasseledere og lærere, skoleledere, pædagogisk personale, administrativt personale og teknisk-servicepersonale. Alle aftaleområderne følger, som tidligere skrevet, CFU-forligets økonomiske ramme og hovedaftale. Dog er der ved lokale forhandlinger store forskelle på, hvordan afsatte midler til andre formål er prioriteret.

For gymnasielærere og rektorer ved private gymnasier er der primært tale om aftalte pensionsforbedringer.

For skoleledere (øverste leder) ved grundskoler er der aftalt mindre forbedringer af intervalløn. Foreningen havde håbet på, at parterne var blevet enige om en mere omfattende mulighed for fleksibel lokal løndannelse aftalt mellem bestyrelse og skoleleder. Dette håb blev desværre ikke indfriet.

For børnehaveklasseledere og lærere ved frie grundskoler er der aftalt en række ændringer i løntillæg og muligheder for frihedsopsparing.

For ovenstående overenskomster gælder det, at foreningen ikke har forhandlingsret. Her forhandler Medarbejder- og Kompetencestyrelsen på vegne af staten. Foreningen har mulighed for at tilkende-give ønsker og forslag, men har ingen direkte indflydelse. Trods dette gør foreningen alt, hvad den kan, for at gøre sin indflydelse gældende gennem dialog og forslag. Foreningen arbejder konstant for at sikre, at dens medlemsskolars interesser bliver hørt, men begrænsningen i indflydelsen er en udfordring, som foreningen løbende forsøger at påvirke.

Med de øvrige overenskomster er det anderledes. Foreningen er direkte forhandlingspart for de medarbejdere, der er ansat i skolernes SFO, dagtilbud og som servicepersonale og administrativt personale. Foreningen forhandler, sammen med de øvrige skoleforeninger, tre overenskomster med henholdsvis BUPL/FOA, 3F og HK.

Overenskomsten for pædagogiske medarbejdere med BUPL/FOA indeholder en række større og mindre tilføjelser. Mest betydende er, at den nye overenskomst forholder sig til tre-partsaftalen, som er indgået på det offentlige område, og som over en årrække giver væsentlige særskilte lønstigninger til kommunalt ansatte pædagoger. Der er derfor aftalt lønstigninger, som svarer til de kommunale. På henholdsvis 3F- og HK-områderne indeholder de nye overenskomster primært almindelige ajourføringer, udover de generelle lønstigninger.

Konsekvenser af overenskomsterne

Effektiv kommunikation til medarbejderne omkring de nye overenskomster og deres indvirkning er nødvendig for at sikre forståelse de nye vilkår. Foreningen kan bistå skolerne med information og rådgivning om, hvordan overenskomsterne bedst implementeres i praksis.

De nye overenskomster bringer betydelige lønstigninger for medarbejdere ved frie og private skoler. Skolerne må nøje overveje den økonomiske planlægning og muligvis foretage justeringer i budgettet for at imødegå de øgede lønudgifter. Dette kan indebære besparelser eller ændrede prioriteringer i andre områder af skolens drift.

Samlet set skal både skoler og foreningen arbejde sammen for at sikre, at overenskomsterne implementeres på en måde, der oprettholder en høj kvalitet i undervisningen og et godt arbejdsmiljø, samtidig med at der tages hensyn til skolernes økonomiske bæredygtighed og de forskellige interessenters behov.

Nye aftaler

| Tilsyn | Balancen mellem frihed og legitimitet

I Danmark har de frie og private skoler en særlig plads i skolesystemet. De tilbyder et alternativ til den offentlige skole, og deres eksistens er forankret i en stærk ideologisk og pædagogisk frihed. Skolerne er underlagt en række tilsynsordninger. Det kræver kontinuerlig opmærksomhed at bevare skolernes selvstændighed og frihed. Det er afgørende, at alle parter er informerede og engagerede i skolernes rettigheder og forpligtelser.

De frie grundskoler og private gymnasier er underlagt ministerielt tilsyn udført af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. Tilsynet med de frie grundskoler sker tillige via forældrekrede og det forældrekredevalgte tilsyn. Hver af disse tilsynsformer spiller en afgørende rolle i opretholdelsen af skolernes legitimitet og eksistens.

Forældrekrede tilsyn

I hjertet af tænkningen omkring de frie grundskoler i Danmark finder vi et interessant paradoks: Den tætte forbindelse mellem frihedsrettigheder, som forældreretten og skolefriheden, og en samtidig stærk tradition for tilsyn. Grundloven giver forældrene retten til at vælge alternativ undervisning til deres børn, forudsat at denne undervisning "står mål med" den, der almindeligvis kræves i folkeskolen. Dette krav sikres gennem nøje tilsyn. Et tilsyn, som også skal sikre en efterlevelse af en bred vifte af krav, fastsat i Lov om friskoler og private grundskoler, der er forudsætningen for at bevare status som fri grundskole og for at modtage statsstøtte.

Forældrekrede tilsyn understøtter direkte de grundlovssikrede rettigheder, der tillader forældre at bestemme over deres børns undervisning og opdragelse. Ifølge § 9 i Lov om friskoler og private grundskoler skal forældrene til elever i en fri grundskole føre tilsyn med "skolens almindelige virksomhed". Det er afgørende, at forældrene er bevidste om deres rettigheder, som beskrevet i grundloven, og om deres forpligtelser, som beskrevet § 9 i lov om friskoler og private grundskoler.

Kendskab til forældrenes rettigheder og pligter

En væsentlig udfordring, som dog ofte overses, er manglen på kendskab til både indholdet og betydningen af forældrenes rettigheder - og tilsynsforpligtelsen - blandt forældre og andre aktører på de frie grundskoler. Uden en dybdegående forståelse af forældrenes rettigheder og ansvar kan skolernes ledelser, bestyrelser og medarbejdere – og forældrene selv - have svært ved effektivt at varetage og forsvare de principper, skolen er baseret på.

Ved at indmelde børn på en bestemt fri grundskole, har forældrene implicit accepteret og tilsluttet sig skolens værdier og pædagogiske tilgang. Dette medfører en forpligtelse for forældrene til at sikre, at skolens fundamentale principper og drift fortsat er i overensstemmelse med de værdier, de oprindeligt tiltrådte. Forældrekrede tilsyn må ses som en central del af forældrenes indflydelse på skolens struktur, processer og kultur. Forældrene lever op til deres ansvar via deres involvering i skolens daglige liv og ved at tage del i beslutningsprocesser på vigtige fora som generalforsamlinger, f.eks. i forbindelse med valg til bestyrelsen.

Gennem det forældreansvar, der følger med valget af en fri grundskole, understøttes både den enkelte skoles levedygtighed og de frihedsrettigheder, der er grundlaget for, at man kan have frie grundskoler i Danmark. Et øget fokus på oplysningsarbejde målrettet forældrene kan ikke alene betyde, at forældrene varetager deres tilsyns- og generelle forældrerolle mere bevidst og effektivt, men også bidrage til at styrke de frie grundskolers legitimitet og bæredygtighed som frie, selvejende institutioner, der bygger på et stærkt forældredrevet fundament.

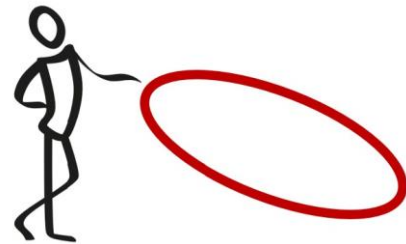
Det forældrekredevalgte tilsyn

Et vigtigt element i forældrekredevalgte tilsyn er deltagelse i valget af skolens "tilsynsform". Ifølge § 9 a. i Lov om friskoler og private grundskoler skal forældrekredevalgte tilsyn og bestyrelsen i fællesskab sikre, at en eller flere tilsynsførende varetager tilsynet med en række forhold på skolen. Forældrekredevalgte tilsyn og skolens bestyrelse kan i stedet i fællesskab træffe beslutning om, at tilsynet med disse forhold føres af skolen ved selvevaluering efter en evalueringsmodel godkendt af Børne- og Undervisningsministeren.

Det er vigtigt at bemærke, at "forældrekredevalgte tilsyn" og "det forældrekredevalgte tilsyn" fungerer som to sider af samme sag. Mens det førstnævnte er et bredere tilsyn, fungerer det sidstnævnte som en forlængelse heraf, fokuseret på specifikke aspekter af skolens virke.

Forældrekredevalgte tilsyns rolle er central. Det er forældrene, der i sidste ende træffer beslutningen om valg af tilsynsform, tilsynsmodel eller tilsynsførende. Dette understreger igen den demokratiske og forældrebevarende natur i frie grundskoler, hvor forældrene har afgørende indflydelse på deres børns undervisning og opdragelse.

Skolens bestyrelse har en pligt til at sikre, at forældrekredevalgte tilsyn er korrekt informeret og involveret i beslutningsprocessen omkring tilsynet. Dette involverer typisk, at bestyrelsen anbefaler en tilsynsform, tilsynsmodel eller tilsynsførende forud for det møde, hvor forældrekredevalgte tilsyn officielt skal træffe deres valg. Denne praksis understreger yderligere, hvordan engagement og samarbejde mellem forældre og skole er hjørnestenene i styringen af de frie grundskoler.

Det er en reel bekymring, hvis ikke forældrekredevalgte tilsyn og det forældrekredevalgte tilsyn står stærkt i bevidstheden blandt skolens centrale aktører. Man risikerer, at disse tilsyn mister legitimitet. Det er ikke bare forældrenes tilsyn, der mister legitimitet. Det gør også det centrale argument, at frie grundskoler er "forældrenes skoler". Hvis ikke sektoren selv tager forældrenes rolle og tilsyn alvorligt, hvorfor skal omverdenen - herunder politikerne - så?

Certificeret tilsynsførende og selvevaluering

For de frie grundskoler har tilsynsvilkårene gennemgået væsentlige ændringer over de seneste årtier. Særligt markant har lovændringerne i 2005 været, der indførte konkrete forudsætninger for at opfylde stå mål med-kravet, - samt de løbende præciseringer i frihed og folkestyreparagraffen fra 2002 og fremefter. Disse ændringer har skabt forventninger om intensivering af tilsynet med de frie grundskoler. Dette gælder også i forhold til det forældrekredevalgte tilsyn.

Den mest anvendte "forældrekredevalgte tilsynsform" er certificeret tilsynsførende. Gennem certificering og uddannelse er de tilsynsførende i høj grad blevet professionaliserede og bevidste om deres rolle. Det viser undersøgelser.

Kravene og synet på tilsynet og de tilsynsførende udvikler sig til stadighed. Det lovpligtige indhold, kvalitetssikringen og legitimeringen af det certificerede tilsyn kræver nogle realistiske rammebetingelser. Rammevilkårene i love og bekendtgørelser er ikke helt fulgt med. Det skaber en ubalance mellem det, der faktisk forventes, at den tilsynsførende skal, og de rammer, der er for tilsynet.

Nogle tilsynsførende og skoler oplever at komme uønsket i søgelyset med problematikker relateret til bl.a. personlig inhabilitet, der kan kompromittere de tilsynsførendes objektivitet og uafhængighed. Den tilsynsførende er tilsynsførende. Den tilsynsførende er ikke en pædagogisk konsulent, der skal vejlede og rådgive i, hvordan skolen skal gøre. Den tilsynsførende markerer rammer. Den tilsynsførendes omsorg og veneration for den frie skolesektor og den konkrete skole udleveres gennem den tilsynsførendes viden om regler og rammer, en professionel tilgang til tilsynsopgaven og en fairness

over skolen, der bl.a. består i, at den tilsynsførende planlægger sit tilsyn, så skolen kan nå at reagere på eventuelle problemstillinger. Resultatet af tilsynet er summen af 'objektiverede' blikke på skolen og en analytisk funderet vurdering. Den tilsynsførendes vurdering skal hvile på et fagligt og sagligt grundlag.

Alternativet til en certificeret tilsynsførende, selvevaluering, savner momentum. Selvevalueringssproessen involverer en intern undersøgelse og vurdering af forskellige kerneområder, såsom skolens undervisningstilbud, elevernes faglige standpunkter og personlige udvikling, samt skolens arbejde med frihed og folkestyre. Selvevalueringen skal offentliggøres på skolens hjemmeside, hvilket skaber gennemsigtighed og muliggør indsigt i skolens undervisning, både internt og eksternt.

Der er lavet flere ministerielle undersøgelser, der viser, at selvevalueringen ses som et værdifuldt værktøj til at arbejde med skolens generelle kvalitet. Selvevalueringen opleves positivt på mange skoler, fordi den er med til at skabe udvikling på skolen. Trods dette er der færre og færre skoler, der forbliver selvevaluerende. Omorganisering og lederskifte synes ofte at være medårsag til at fravælge selvevalueringen. Der er en generel opfattelse af, at selvevalueringen er tidskrævende. Det vil måske være mere korrekt at sige, at den er omsiggribende, for det er ikke de formelle krav til selvevalueringen, der tager tid, men derimod de processer og den involvering af skolens aktører, der følger med. Selvevalueringen fylder meget, fordi den får betydning for skolens processer, organisering og evalueringskultur.

Selvevalueringen har nok ikke helt fået den opmærksomhed og støtte fra sektorens foreninger, som den fortjener. Selvevalueringen fungerer trods alt fortsat som et vigtigt alternativ til de certificerede tilsynsførende og kan endda vise sig at være afgørende for sektoren, især hvis ordningen med tilsynsførende udsættes for reguleringer, der er med til at begrænse forældreretten og frie grundskolers autonomi.

Det ministerielle tilsyn

Det ministerielle tilsyn med de frie grundskoler og de private gymnasiers overholdelse af love og regler varetages af Børne- og Undervisningsministeriet gennem Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (Styrelsen). Styrelsen spiller en kritisk rolle i forhold til skolernes legitimitet over for omverdenen. Skolerne er også dybt afhængige af, at tilsynet varetages med stor omsorg for og viden om den frie skoleform. Styrelsens lovfortolkning og praksis kan have vidtrækkende konsekvenser for de skoler, der bliver underlagt tilsyn. Styrelsens afgørelser kan indebære sanktioner som påbud og tilbageholdelse af tilskud og i yderste konsekvens fratagelse af en skoles status som lovligt etableret fri og privat skole.

I de senere år har de frie og private skoler oplevet en tiltagende indskrænkning af de fundamentale frihedsprincipper, som historisk har defineret og differentieret dem fra det offentlige skolesystem. Friheden til at drive skole på et ideologisk grundlag og muligheden for at tilbyde et pædagogisk unikt eller anderledes undervisningstilbud er afgørende for skolernes eksistensberettigelse. Desværre ses en udvikling, hvor statens øgede regulering og en ændret fortolkningspraksis i Styrelsen for Undervisning og Kvalitet redefinerer de rammer, der traditionelt har understøttet skolernes handlefrihed og pædagogiske og ideologiske frihed.

Ændringerne i håndhævelsen af lovgivningen sker ikke gennem åben politisk debat eller klare lovgivningsmæssige ændringer, men derimod gennem - af og til subtile - omfortolkninger af eksisterende regler. Specielt problematisk er den måde, hvorpå 'stå mål med-kravet' og 'frihed og folkestyrekravet' håndteres, og den måde lovfortolkning i stigende grad tilnærmer de frie og private skolers vilkår til de offentlige skolers, hvilket bl.a. ses i spørgsmål om karaktergivning og drift af 10. klassetrin, som ikke nødvendigvis skal opfylde de samme krav som offentlige skolers tilsvarende.

Den ofte restriktive tilgang risikerer at mindske skolernes evne og motivation til at operere som "frie" frie skoler, hvilket er i direkte modstrid med intentionerne om at bevare et mangfoldigt undervisningstilbud i Danmark. Derfor er der behov for en omhyggelig evaluering af Styrelsens nuværende tilsynsstrategi og praksis for at sikre, at Styrelsen ikke utilsigtet svækker de frie skolers fundamentale principper om pædagogisk og idémæssig frihed.

Der er også rejst kritik af tilsynet fra folkeskolens parter, som efterspørger, at tilsynet nytænkes. Mulighederne for at sanere i unødige kontrolopgaver, så et opdateret tilsyn bliver mindre ressourcekrævende for forvaltninger og skoler, samtidig med at kvalitetstilsynet fortsat skal identificere og gribe ind over for skoler med de største og mest vedvarende kvalitetsudfordringer, skal undersøges. Med folkeskoleaftalen er det besluttet at Børne- og Undervisningsministeriet skal igangsætte et serviceeftersyn af tilsynet med folkeskolerne. Der ønskes et tilsvarende eftersyn af tilsynet med de frie skoler.

Balancen mellem frihed og tilsyn

Der er en delikat balance mellem frihed og tilsyn. På de frie grundskoler lægger forældrekredsens og det forældrekredsvalgte tilsyn sig direkte op ad de grundlovssikrede frihedsrettigheder; forældreretten og skolefriheden. Det er væsentligt, at alle parter – forældre, skolens bestyrelse og ledelse og øvrige aktører – er fuldt informerede om og engagerede i disse rettigheder og de dertilhørende forpligtelser. Dette kræver evt. et større fokus fra skolernes side.

Det ministerielle tilsyn med frie grundskoler og private gymnasier, som varetages af Børne- og Undervisningsministeriet via Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, spiller en afgørende rolle. Styrelsens fortolkning af lovgivningen kan få stor betydning for den enkelte skole og kan true skolernes evne til at tilbyde en anderledes og ideologisk baseret undervisning. Dette rejser bl.a. behovet for en omhyggelig evaluering af Styrelsens tilsynspraksis og en opfordring til at nytænke tilsynsstrategien for at sikre, at skolernes frihedsprincipper ikke tilsidesættes.

Det er foreningens rolle at varetage medlemsskolernes og sektorens interesser. I relation til tilsynsproblematikkerne sker dette ofte i et solidt samarbejde med de øvrige skoleforeninger, der bl.a. indebærer et centralt fokus på at opretholde det skolencære og forældrevalgte tilsyn på de frie grundskoler. Tilsynet må forblive et forældreansvar, idet frie grundskoler - jf. grundloven - principielt må ses som "forældrenes skoler".

Foreningerne samarbejder også for at beskytte skolerne mod et ministerielt tilsyn, der potentielt kan underminere skolernes autonomi og forældrenes rettigheder. Endelig spiller skoleforeningerne en nøglerolle i at guide skolerne i at forstå og håndtere centrale lovkrav som "stå mål med-kravet" og "frihed og folkestyrekravet".

Det kræver et vedvarende fokus at beskytte de frie og private skolars selvstændighed og pædagogiske og idemæssige frihed - og et vedvarende fokus at sikre den rette balance mellem frihedsrettigheder og et fair og legitimerende tilsyn.

| Støtte til elever med særlige behov – et system under pres!

Der er behov for politiske og strukturelle ændringer for at sikre retfærdig og effektiv støtte til det stigende antal elever med særlige behov. Mangel på rettidig hjælp kan forværre børn og unges udfordringer og behov for støtte på længere sigt.

Antallet af børn og unge, der har behov for særlig støtte i skolen er gennem de seneste mange år nærmest eksploderet – både på de offentlige og på de frie og private skoler.

De frie og private skoler ønsker at kunne varetage undervisningen af alle børn og unge, også elever med særlige behov. Når de frie og private skoler skal varetage det stigende behov, er det nødvendigt at de strukturer, der skal understøtte skolernes muligheder og arbejde fungerer. Systemet er udstrakt og på randen af et kollaps.

Hvem taler vi om?

I Lov om friskoler og private grundskoler (frie grundskoler) skelnes der, her forenklet, mellem "specialundervisningselever" og "øvrige elever med behov for støtte". Man er "specialundervisningselev", når man har et vurderet behov for støtte i mere end 9 klokketimer om ugen – "øvrige elever" har et vurderet behov for mindre. Denne opdeling er mest interessant i tilskudssammenhæng, for det er skolens pligt, jf. loven, at give støtte til alle elever, der har brug for støtte - uanset omfanget af behovet.

Man kan få specialundervisningstilskud til "specialundervisningselever". Derfor har man et rimeligt klart billede af antallet af disse. Antallet af elever på de frie grundskoler med et støttebehov på mere end 9 klokketimer om ugen er steget med i omegnen af 10% årligt. Det fortæller kun noget om den store gruppe elever, der i dag har behov for meget støtte. Det fortæller ikke om "de øvrige".

Skolerne og sektoren må indrette sig efter behovet

Den enkelte skole må indrette undervisningstilbuddet og økonomien for at kunne håndtere stigningen i antallet af elever med særlige behov. Flere skoler har implementeret forebyggende og afhjælpende tiltag. Skolerne er bevidste om nødvendigheden af at have de rette kompetencer og prioriterer derfor efter- og videreuddannelse af medarbejderne. Dette sikrer, at de kan støtte og udvikle elever med forskellige behov, hvilket evt. reducerer behovet for massiv støtte senere hen.

Den frie skolesektor må også indrette sig efter det stigende behov. Tilskudssystemet til "specialundervisningseleverne" finansieres ved, at der hvert år afsnøres midler fra skolernes samlede finanslovsbevilling. Det stigende antal elever med stort støttebehov har medført, at der over de seneste år er indstillet, at puljen til specialområdet forøges. Det medfører selvsagt, at det generelle statstilskud – herunder tilskuddet til det man kan betegne som "almenområdet" – bliver beløbsmæssigt reduceret. Det er balancegang, der er vigtig at have med i overvejelserne.

Et tilskud er et tilskud

De frie grundskoler kan altså ansøge om andele af de afsnørede tilskudsmidler til konkrete specialundervisningselever. Et tilskud er netop "et tilskud". Det giver derfor sig selv, at der er tale om en hjælp til skolen, der skal finansiere det fulde specialundervisnings- og støttebehov.

Som en del af statstilskuddet får de frie grundskoler et såkaldt inklusionstilskud til elever, der har brug for mindre end 9 timers støtte ugentligt, og som ikke kan støttes tilstrækkeligt gennem almindelig

undervisningsdifferentiering og holddannelse. I denne kategori finder vi ofte børn og unge i mistrivsel med angst og skolevægring. Det er vigtigt, at der på skolerne fokuseres på disse elever.

I 2015 vedtog folkettingen en fordelingsmodel af inklusionstilskuddet, som var omvendt proportional ift. skolernes elevtal. Det betyder, at frie grundskoler med et lavt elevtal får flere midler til elever med et støttebehov under 9 klokke timer end skoler med et højere elevtal. Der er sket rigtig meget med typerne af "særlige behov", som skolerne skal understøtte, siden man lovgivningsmæssigt besluttede at fremme de mindre skolers mulighed for at optage elever med særlige behov. Tiden er inde til at se på fordelingsmodellen for inklusionstilskuddet.

Politisk er der ikke fokus på gruppen af elever med et støttebehov under 9 timer – i hvert fald ikke økonomisk – for det er blevet besluttet, at der skal afsnøres flere penge til eleverne med de største støttebehov; "specialundervisningseleverne".

Men hvad nytter det, at der sættes flere tilskudskroner af til specialundervisning, hvis disse tilskudskroner ikke kan komme ud at leve på skolerne? Der er en række strukturelle udfordringer, som potentielt kan hindre adgangen til specialundervisningstilskud, bl.a. PPR-barrieren – et PPR-system, der er strakt til det yderste og et PPR-system, der visse steder nedprioriterer de frie grundskoler.

Skolerne er afhængige af PPR

En forudsætning for, at skolerne kan modtage specialundervisningstilskud, er, at der foreligger en aktuel skriftlig udtalelse fra pædagogisk-psykologisk rådgivning i skolekommunen.

Mange skoler oplever, at ventetiden for udtalelser fra PPR er stigende – enkelte kommuner har op til 2 års ventetid på udarbejdelse af de såkaldte Pædagogisk Psykologiske Vurderinger, der synes at være blevet en forudsætning for, at PPR skal kunne udarbejde "en udtalelse".

Der er naturligvis mange årsager til den lange ventetid, bl.a. at der er personalemangel på de kommunale PPR-afdelinger, specielt ift. psykologer. Det medfører mange steder, at de frie grundskoler nedprioriteres, og eleverne må stå bagerst i køen for udarbejdelse af udtalelser.

PPR i skolekommunen er forpligtet på at yde vederlagsfri pædagogisk-psykologisk rådgivning. Elever på de frie grundskoler har ret til samme PPR-betjening som elever på de offentlige skoler. Flere kommuner har bevidst tilsidesat forpligtelsen. Foreningen har, sammen med de øvrige skoleforeninger, løftet denne problematik overfor Styrelsen for Undervisning og Kvalitet (STUK), der har tilrettevist enkelte kommuner. Mange skoler oplever alligevel, at børn med støttebehov på de frie grundskoler forsøksbehandles ift. børn med samme udfordringer på folkeskolerne.

Det misforståede inklusionstilskud

Med den arbejdsbyrde, der i øjeblikket er på PPR i kommunerne, er der meget få ressourcer tilbage til den forebyggende og afhjælpende rådgivningsdel. Også i den henseende bliver de frie og private skoler forfordelt, enkelte steder endda med klare meddelelser til skolerne om, at de ikke kan forvente denne ydelse. Der argumenteres ofte, fra kommunernes side, med, at de frie grundskolers inklusionstilskud skal benyttes til at forestå og betale for disse ydelser, der traditionelt har været varetaget af PPR.

Der er mange misforståelser omkring, hvad inklusionstilskuddet egentlig er beregnet til.

Inklusionstilskuddet er målrettet frie grundskoler for at støtte elever, der har behov for ekstra støtte i den almindelige undervisning, men som ikke har behov for mere end 9 timers støtte om ugen (og som dermed ikke kan betegnes som "specialundervisningselever"). Tilskuddet er designet til at hjælpe elever, der ikke kan få tilstrækkelig støtte gennem almindelig undervisningsdifferentiering og holddannelse alene. Skolerne kan bl.a. bruge tilskuddet til at finansiere ekstra undervisningstimer for elever, som har brug for mere fokuseret støtte end det, der kan tilbydes i den normale klasseundervisning. Ud over supplerende undervisning kan tilskuddet anvendes til andre former for støtte, der f.eks. kan omfatte alt fra særlige pædagogiske materialer til støtte gennem teknologiske hjælpemidler, ekstra støtte- eller lærerressourcer eller støtte via ressourcepersoner med særlige kompetencer blandt

skolens ansatte. Tilskuddet er ikke tænkt som midler til at tilkøbe eksterne ressourcer til vurdering af og rådgivning om konkrete elever med særlige behov. Tilskuddet kan bruges til at iværksætte skolens egne initiativer og støtteordninger reguleret af skolens ledelse. Derved er tilskuddets hovedformål at fremme inklusion ved at give skolerne økonomiske ressourcer til at implementere støtteforanstaltninger, der gør det muligt for elever med særlige behov at deltage fuldt ud i skolens almindelige undervisningsaktiviteter.

Foreningen finder det formålstjenligt, at Børne- og Undervisningsministeriet gør det eksplicit og kendt, hvad der er hensigten med inklusionstilskuddet. Foreningen har henvendt sig til departementet med konkrete forslag til hvordan inklusionstilskuddets formål tydeliggøres.

Special- og støtteområdet er sat i spil

I marts blev der indgået en politisk aftale om folkeskolen, der også sætter fokus på elever med særlige behov og specialundervisning. Aftalepartierne ønsker at præcisere reglerne for støtte til elever med særlige behov med henblik på at styrke folkeskolens almenområde. Der er bl.a. enighed om at tilføje til lovgivningen, at støtte til øvrige elever (støttebehov under 9 timer), ikke kun kan gives individuelt til den enkelte elev som i dag, men også gennem aktiviteter i klassen.

En lovforberedende ekspertgruppe skal nedsættes for at udarbejde konkrete forslag til justeringer af lovgivningsmæssige rammer for specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand. Målet er at styrke inklusionen, så flere elever kan forblive i almenundervisningen. Ekspertgruppen skal blandt andet fokusere på reglerne for udarbejdelse af pædagogisk-psykologiske vurderinger og reglerne for henvisning til specialundervisning, herunder den nuværende 9-timersgrænse.

Der skal desuden udvikles en skabelon for en pædagogisk indsatsplan, som kommunerne kan anvende for at sikre, at alle børn trives fagligt og socialt. Denne indsatsplan skal understøtte hurtigere og mere systematiske indsatser i skolernes forebyggende arbejde. Skabelonen vil blive udviklet af Børne- og Undervisningsministeriet og skal bidrage til at reducere efterspørgslen på udarbejdelsen af pædagogisk-psykologiske vurderinger.

Når special- og støtteområdet efter aftalepartiernes ønske tages op til revision, er det håbet, at synet på barnet er uafhængigt af, om barnet går i en folkeskole eller på en fri grundskole. Det er håbet, at der er fokus på en tilgang, der sikrer stærk kommunal servicering af alle børn og unge, som har støttebehov.

Udfordringerne må adresseres

Foreningen spiller en afgørende rolle i at varetage de frie grundskolers interesser og sikre, at alle elever får den nødvendige hjælp og støtte. Gennem aktiv dialog med politiske beslutningstagere og relevante myndigheder, arbejder foreningen, alene og i samarbejde med de øvrige skoleforeninger, målrettet på at adressere og løse de strukturelle udfordringer, der hindrer en effektiv støtte til elever med særlige behov.

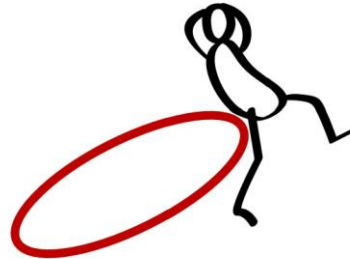

Ved at arbejde for, at alle børn og unge behandles lige, uanset om de går i folkeskoler eller frie grundskoler, ønsker foreningen at sikre den nødvendige servicering af skolerne til gavn for elever med støttebehov. Foreningen fortsætter med at presse på for nødvendige justeringer af rammerne, så det sikres, at ingen elever falder gennem systemets sprækker, og at der skabes de bedste vilkår for alle elever, så de kan få en tryk og udviklende skolegang.

| Teknologiforståelse og kunstig intelligens | Fra let øvede til moderate eksperter

Digital teknologi og kunstig intelligens spiller en stadig større rolle i uddannelsessystemet. Hvordan kan uddannelsessystemet navigere i denne overgangsperiode og forberede både elever og lærere på en digital fremtid?

Digital teknologi, herunder kunstig intelligens, er et tema, der har gennemsyret uddannelsessystemet i Danmark de seneste par år. Det har præget debat og perspektiver, uanset om der er tale om grundskoler, ungdomsuddannelser eller videregående uddannelser. Der har været mange, og til dels modstridende, synspunkter på, hvordan digital teknologi og kunstig intelligens kan og bør integreres i undervisningen og skolen.

Punktet er passeret, hvor man blot skal lære at forstå, hvordan sprogmodeller, som f.eks. ChatGPT, fungerer – eller hvor man blot kan sidde tilbage med forbløffelse og undren over den stille magi, teknologien synes at vise på skærmen. Man skal selvfølgelig forstå teknologien, men der skal i langt højere grad være fokus på, hvordan og hvornår teknologien med fordel kan integreres i hverdagen, herunder i skolen.

Efterspørgsel af politisk handlen

Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier er, som forening, en del af ”Alliancen for Digital Teknologiforståelse”. Denne alliance involverer en stor del af både skole- og uddannelsesorganisationer, faglige foreninger, erhvervs- og brancheorganisationer m.fl. Fælles for de deltagende organisationer og institutioner er et ønske om, at der sker politisk stillingtagen og handlen på ”de store digitale spørgsmål”.

Den efterspurgte politiske handlen ser nu ud til at være på vej, om end det går langsomt – for langsomt! Der er nu fra regeringens side skabt lidt bevægelse ift. digital teknologiforståelse som fag samt anvendelsen af kunstig intelligens. Det på såvel grundskole- som ungdomsuddannelsesniveau. Man kan diskutere ambitionsniveauet.

Teknologiforståelse på vej

Regerings- og aftalepartiernes aftale om folkeskolens kvalitetsprogram introducerer teknologiforståelse som en integreret del af undervisningen fra 1. til 9. klasse i de kommende fagplaner og som et nyt obligatorisk toårigt valgfag i rækken af de obligatoriske praktisk/musiske valgfag, der afsluttes med prøve på 8. klassetrin. Begge initiativer forventes gennemført i 2027/28. Det nye fokus på teknologiforståelse sigter mod at forberede eleverne på en digitalt drevet verden ved at udruste dem med evnen til at forstå og kritisk anvende teknologi.

For ungdomsuddannelserne er der også en stigende politisk erkendelse af, at man er nødt til at forholde sig til nye teknologier. Her har særligt problematikken omkring skriftlige opgaver, prøver og eksamen fyldt meget, og en af regeringen nedsat ekspertgruppe har arbejdet med spørgsmålene. Ekspertgruppen fremlagde i marts en række anbefalinger. Ekspertgruppen foreslår at integrere kunstig intelligens i undervisningen i højere grad samt at udvikle prøver og eksamener, der både tester elevernes kritiske brug af kunstig intelligens og deres færdigheder uden hjælpemidler.

En undersøgelse blandt gymnasieelever har vist, at mindst hver sjette elev har brugt ChatGPT i forbindelse med skriftlige afleveringer (det reelle tal er utvivlsomt højere). Lærere og undervisere rapporterer om flere tendenser. På den ene side kan det være meget svært at identificere tekster og afleveringer, hvor ChatGPT er blevet anvendt. I andre tilfælde er det let at spotte tekster, der skiller sig

ud med et velformuleret og gennemarbejdet sprog, men hvor indholdet og perspektivet i forhold til den stillede opgave er "skævt" og unaturligt.

Er danske sprogmodeller svaret?

Mange stiller sig kritiske i forhold til at bruge sprogmodeller som ChatGPT i undervisningssammenhæng. Sprogmodeller, der primært er trænet på engelsk datamateriale, har en slagside, da de er påvirket af andre værdisæt og reguleringer. Derfor mener mange, at det er fornuftigt at udvikle danske sprogmodeller, som kan sikre transparens og skabe et trygt fundament for håndteringen af de data, der indgår i modellen. Skeptikere fremhæver modsat, at en dansk sprogmodel indebærer flere udfordringer, herunder mængde for dataindsamling, kontinuerlig udvikling og betydelige økonomiske investeringer, herunder omkostningerne og indsatsen, der kræves for at opretholde den.

Et dansk konsortium af private, offentlige og selvejende institutioner, har sat sig for at udvikle flere mindre og mere nicheprægede sprogmodeller. De skal bygge på allerede kendte platforme for sprogmodeller (der udvikles altså ikke teknologi fra bunden), og trænes på "dansk sproget" data, som skal komme fra danske organisationer mv.

Flere skoler har kastet sig ud i at bruge SkoleGPT. SkoleGPT er et forsøg på at skabe en open source og sikker generativ AI, der kan bruges af skolens lærere i undervisningen. Bag SkoleGPT står Future Classroom Lab og CFU ved Københavns Professionshøjskole.

Under alle omstændigheder "går det ikke væk af sig selv". Ifølge en undersøgelse har halvdelen af befolkningen prøvet kræfter med ChatGPT. 9 ud af 10 har hørt om ChatGPT, mens altså hver anden reelt har afprøvet det.

Hvad kan det bruges til?

Hvis man retter blikket lidt væk fra drøftelserne af forbeholdene og problematikkerne omkring bl.a. skriftlige opgaver, prøver og eksamen og i stedet retter fokus på mulighederne, kan man evt. få øje på, at kunstig intelligens på mange måder kan understøtte elevers læring og undervisningen.

En af de mest værdifulde anvendelser kan være som personlig tutor, der kan hjælpe elever med at forstå komplekse emner ved at give forklaringer, besvare spørgsmål og tilbyde alternative perspektiver, når der er behov for det.

Kunstig intelligens kan tilpasses til at støtte elever med særlige behov ved at tilbyde skræddersyet læringsmateriale. Kunstig intelligens kan også forbedre skrivefærdigheder ved at fungere som en skrivnehjælp. Elever kan f.eks. få hjælp til at strukturere deres tekster, få feedback på skrivestil og forslag til forbedringer.

I sprogundervisningen kan kunstig intelligens bruges til at øve fremmedsprog gennem samtaler, oversættelsesøvelser og grammatikforklaringer, samt hjælpe med at rette fejl og forbedre sproglige færdigheder. I forbindelse med prøve- og eksamensforberedelse kan kunstig intelligens bruges til at gennemgå og teste elevers viden ved at stille spørgsmål, forklare emner og lave eksamenslignende øvelser.

Kunstig intelligens tilbyder, ud over ovenstående eksempler, også fordele for undervisere og lærere. Kunstig intelligens kan først og fremmest tilpasse undervisningen til den enkelte elevs behov ved at analysere præstationer og læringsmønstre, hvilket gør det muligt at skræddersy undervisningsmateriale og metoder.

Produktion af test eller quizzes og rettelse af opgaver kan frigøre tid til at fokusere på undervisning og elevinteraktion. Kunstig intelligens kan også fremme elevernes engagement og motivation gennem f.eks. interaktive læringsaktiviteter og spilbaseret læring.

Udvikling af skole og undervisning

Frie og private skoler har en unik mulighed for at forsøge, afprøve og udvikle "skole og undervisning" med fokus på integration af den nyeste kunstige intelligens. Vi befinder os i en overgangsperiode, hvor vi kun aner konturerne af den nye praksis og endnu ikke kender omfanget eller konsekvenserne fuldt ud. Vi er begyndere og letøvede i dette felt og skal hurtigst muligt bevæge os videre til at blive moderate eksperter. Ambitionsniveauet skal hæves for både elever og lærere, og der skal ske en tilpasning af skolerne, prøverne og undervisningen.

Det er afgørende, at skolerne forstår og forholder sig til kunstig intelligens i konteksten af deres undervisning. Fokus skal være på at forberede eleverne bedst muligt og give dem de nødvendige kompetencer til det liv og arbejdsliv, de vil møde i en nærtstående fremtid. Frie og private skolers succes bygger på en balance mellem tradition og fornyelse: At være "skole til tiden" og "skolen til fremtiden". Ved at omfavne og integrere kunstig intelligens kan skolerne sikre, at de ikke alene forbliver relevante, men også fører an i udviklingen af fremtidens undervisning.

| Børn og unges rettigheder | Når pligt og værdi går hånd i hånd

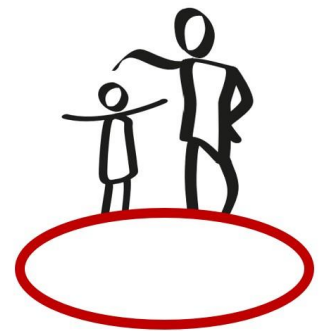
Frie og private grundskoler og gymnasier har både en lovmæssig forpligtelse og en værdibase-ret motivation til at fokusere på grundlæggende rettigheder og konventioner. Lovens "Frihed og folkestyrekrav" indebærer, at skolerne både underviser i og selv praktiserer rettigheder. Fokus på rettigheder – herunder børn og unges – er ikke blot en pligt, men også en mulighed for at skabe en bedre skole og et bedre samfund.

Samfundsansvar er en fællesværdi. De 7 samfundsløfter, som medlemsskolerne i Danmarks Private Skoler har givet hinanden håndslag på, fordrer, at skolerne arbejder med tematikker, der gavner samfundet som helhed. Med samfundsløftet "Skolens fokus på rettigheder og konventioner" lægges der bl.a. op til, at skolerne arbejder med at give viden om og fremme rettigheder og konventioner i skolens virke, blandt skolens aktører – og i det samfund, som skolen er en del af.

Det er optimalt, når pligt og værdi går hånd i hånd, - frem for, at man skal "gøre en dyd ud af nødvendigheden". Faktum er, at der er en sammenhæng mellem samfundsløftet, der fokuserer på rettigheder og konventioner, og flere af de lovkrav, som skolerne er underlagt, herunder "Frihed og folkestyrekravet", der er et grundlæggende krav for både frie og private grundskoler og gymnasier.

Øget fokus på børn og unges rettigheder

I lovforklaring og i tilsynssager ses et øget fokus på, om skolerne fremmer og efterlever rettigheder, hvilket klart afspejler politiske og samfundsmæssige tendenser. De seneste 4 - 5 år har fokus i høj grad været på skolernes pligt til at handle ved mistanke om mishandling og på skolernes forebyggelse og beskyttelse af børn og unge mod mishandling, krænkelser og diskrimination. Der har været et øget fokus på ansattes skærpede underretningspligt, som nu er omfattet af strafansvar. Der har også været fokus på elevernes ret til at blive hørt i vigtige sager og ved udskrivningsprocesser. Denne ret er i perioden blevet konkretiseret i Lov om friskoler og private grundskolers §4a.

Stigende juridificering

I det hele taget ses en juridificering og retliggørelse af forholdet mellem forældre, elever og skolen. Juridificering refererer til processen, hvor flere aspekter af samfundet og relationer bliver reguleret gennem love og juridiske procedurer. I skolernes kontekst betyder det, at konflikter og udfordringer i stigende grad håndteres gennem formelle juridiske mekanismer. Dette kan føre til, at skoler, forældre og elever bliver mere fokuserede på overholdelse af regler og love fremfor at finde fælles, tillidsbaserede løsninger.

Juridificering har til formål at sikre retfærdighed og beskyttelse, men det kan også komplicere relationerne og skabe en atmosfære af modstand fremfor samarbejde.

Det bedste samarbejde mellem skole, elever og forældre sker oftest, når der er et fælles ansvar og en tillidsfuld relation. Når fokus skifter til egne rettigheder, klageorganer og skyldplacering, forsvinder denne tillid. Skolen, forældre, lærere og elever reduceres til individuelle parter i konflikt. Der er væsentligt, at der også er fokus på det modsatte. Skolen bør være et sted, hvor man mødes for at skabe de bedst mulige rammer og vilkår for skolen, fællesskabet og eleverne i samarbejde med forældrene.

Hvad er Frihed og folkestyrekravet?

Formålet med Frihed og folkestyrekravet er at sikre, at alle frie og private skoler (grundskoler og gymnasier) bidrager til at forme eleverne til aktive, demokratiske borgere, der er godt rustet til at leve i et samfund med frihed og folkestyre. Frihed og folkestyrekravet fastslår, at skolerne skal

forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre, udvikle og styrke elevernes demokratiske dannelse og sikre elevernes kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene. Kravet rækker dog ud over blot at undervise i demokrati og menneskerettigheder. Det indebærer, at skolerne selv skal fungere efter disse principper i deres virke.

Det centrale fokus er eleverne: I vurderingen af om skolen lever op til Frihed og folkestyrekravet tages der højde for både skolens direkte og indirekte, bevidste og ubevidste - samt skolens strukturelle og kulturelle - påvirkning af eleverne. For at skolen lever op til Frihed og folkestyrekravet, skal den både give viden om og fremme demokrati og folkestyre, samt efterleve disse principper i praksis. Frihed og folkestyrekravet stiller dermed høje forventninger til skolernes undervisning, kultur og daglige liv.

Selvom skolerne har betydelig frihed, er der også klare grænser for, hvordan de kan udøve denne frihed. For at kunne modtage statslig støtte kan skolerne ikke undervise og drive deres virke på måder, der er i modstrid med demokratiske værdier og menneskerettigheder.

Et altomfattende krav?

Frihed og folkestyrekravet indebærer et helhedssyn på skolen, hvilket betyder, at kravet påvirker alle aspekter af skolens virke. Frihed og folkestyrekravet indebærer endvidere en forståelse af "skolen" som bestående af flere aktører, herunder elever, forældre, medarbejdere, ledelsen og bestyrelsen, der gensidigt påvirker hinanden. De handlinger som skolens aktører, som enkeltindivider eller grupper, bevidst foretager sig (eller undlader at foretage sig), bliver dermed afgørende for opfyldelsen af Frihed og folkestyrekravet.

Frihed og folkestyrekravets helhedssyn på skolen og omfanget af "skolens virke" i relation til kravet kan tage pusten fra selv den bedste, for hvornår kan man sige, at man har opfyldt dette næsten altomfattende krav? Det er desværre næsten umuligt. Det kan være lettere at forholde sig til, hvornår skolen ikke har opfyldt det.

Det er væsentligt at fastholde, at for at en skole ikke overholder Frihed og folkestyrekravet, så må visse "betingelser" kunne identificeres. Disse betingelser sikrer, at fortolkningen af Frihed og folkestyrekravet ikke bliver elastisk i metermål, og at vurderingen af skolens opfyldelse af kravet er objektiv og retfærdig. De sikrer desuden, at skolen har mulighed for at rette op på eventuelle mangler:

Skolen må have undladt eller forsømt at forberede, udvikle, styrke, give kendskab til og have respekt for elementer, der objektivt kan placeres inden for de grundlæggende krav, der er fastsat i lovgivningen: Et samfund med frihed og folkestyre; elevernes demokratiske dannelse; og grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene.

Skolens overtrædelse eller forsømmelse må være alvorlig og udbredt, hvilket betyder, at den har en stor negativ konsekvens i skolens påvirkning af eleverne. Det kan ikke være nok, at der er tale om mindre fejl eller mangler; der skal være tale om systematiske problemer, der påvirker skolens evne til at opfylde Frihed og folkestyrekravet.

Skolen må afhjælpe eller stoppe forsømmelsen eller overtrædelsen. Ledelsen og bestyrelsen har et særligt ansvar for at handle og sikre, at skolen overholder kravet. Dette betyder, at skolen må iværksætte konkrete tiltag for at rette op på problemerne og forebygge, at de opstår igen. Hvis skolen ikke gør tilstrækkelige bestræbelser på at afhjælpe udfordringerne, betragtes det som mangel på handlekraft.

Børn og unges rettigheder som værdibaseret projekt

Ser man på Frihed og folkestyrekravet i en mere positiv og værdibaseret kontekst, kan Frihed og folkestyrekravets kernepunkter ses som pejlemærker og en form for inspiration.

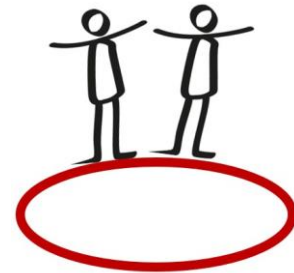
Nationale og internationale love, såsom FN's Børnekonvention, forpligter skolerne til at fremme og beskytte børns rettigheder. Med det føromtalt stærke fokus på skolernes overholdelse af børn og unges rettigheder i lovgivning og tilsyn kunne netop dette tema være relevant at have som fokuspunkt i et udviklingsarbejde på skolen eller som et værdibaseret projekt. Integration af rettighederne kan sikre, at skolen lever op til sit ansvar. Samtidig er fokus på børn og unges rettigheder naturligvis medvirkende til skabelsen af en tryk og inkluderende skolekultur.

Børn og unges rettigheder er mere end blot en abstrakt idé. De kan udgøre en konkret ramme, der kan forme og forbedre skolelivet på mange måder. For at integrere børn og unges rettigheder i skolens virke, kan det være vigtigt at overveje aspekter som skolens værdisæt, skolens aktiviteter ud over undervisningen, relationerne blandt skolens aktører, skolen som forebyggende instans, skolens rummelighed og skolens mangfoldighed.

Skolens børnesyn er grundlæggende for, hvordan børn og unges rettigheder integreres i skolens liv. Et børnesyn, hvor børn og unge ses som kompetente individer med egne meninger og rettigheder kan gennemsyre skolens værdigrundlag, kultur og praksis, og skolen kan stræbe efter at skabe et miljø, hvor børn og unge føler sig respekterede og hørt. Et dybt engagement i børns rettigheder kan endda afspejles i skolens værdier ved at inkludere en klar forpligtelse til at respektere og fremme børn og unges rettigheder i skolens grundlæggende principper; formål, idegrundlag og værdier.

Konkrete temaer i Børnekonventionen

For at integrere børn og unges rettigheder konkret i skolens virke kan skolen vælge at fokusere på forskellige artikler fra FN's Børnekonvention, som gælder for alle børn og unge under 18 år. Børnekonventionen består af 54 regler om rettigheder. Reglerne benævnes 'artikler'. Børnekonventionens regler kan groft deles op på fire temaer: Børns grundlæggende rettigheder, børns ret til udvikling, børns ret til beskyttelse og børns ret til medbestemmelse.

For at børn og unges rettigheder kan blive en del af skolens virke, er det afgørende at skabe viden og bevidsthed om disse rettigheder blandt alle skolens aktører. Dette kan gøres gennem kurser, workshops og løbende indsigt for både personale og elever. Viden om børn og unges rettigheder bør være tilgængelig og let forståelig, så alle kan tage del i at fremme og beskytte rettighederne.

En af de centrale artikler er Artikel 2, som handler om at fremme ligestilling og beskytte mod diskrimination. Dette indebærer, at alle børn og unge skal behandles lige og have lige adgang til alle skolens tilbud, uanset deres baggrund. Skolen skal sikre, at der ikke forekommer nogen form for diskrimination, og at alle elever har samme muligheder for at deltage og trives.

Artikel 3 fokuserer på at sikre barnets og den unges bedste i alle beslutninger og handlinger. Det betyder, at alle beslutninger, der påvirker eleverne, skal træffes med deres bedste for øje og tage hensyn til deres behov og ønsker. Skolen kan have klare procedurer, der sikrer, at barnets og den unges interesser altid vurderes og vægtes højt.

For at fremme retten til at udtrykke meninger, som beskrevet i Artikel 12, kan skolen give eleverne mange forskellige platforme og muligheder for at dele deres synspunkter. Dette kan være gennem elevråd, debatter og andre former for elevinddragelse, hvor eleverne aktivt kan deltage i beslutningsprocesser og få deres stemmer hørt. Dette gælder også i sager, der involverer enkeltelever. Artikel 13 handler om at fremme friheden til at udtrykke sig og til information. Skolen skal støtte børn og unge i at udtrykke sig og udtrykke sig kritisk. Dette kan ske ved at give eleverne indsigt og opmuntre eleverne til at deltage i diskussioner.

Respekten for friheden til tanke, holdninger og religion, som nævnt i Artikel 14, kræver, at skolen skaber et åbent og respektfuldt miljø for alle overbevisninger. Skolen skal anerkende og respektere alle elevernes ret til at have og udtrykke deres egne holdninger og overbevisninger uden frygt for diskrimination eller repressalier.

Artikel 16 fokuserer på beskyttelsen af privatlivet. Skolen kan have klare politikker for databeskyttelse og privatliv, der sikrer, at elevernes personlige oplysninger behandles fortroligt og kun bruges til de formål, de er indsamlet til. Eleverne skal kunne føle sig trygge ved, at deres privatliv respekteres og beskyttes.

Skolen kan, som beskrevet i Artikel 17, anerkende mediernes rolle ved at uddanne børn og unge i mediekompetence og kritisk tænkning. Dette indebærer undervisning i, hvordan man navigerer i og vurderer information fra forskellige medier, hvilket er afgørende for at kunne deltage aktivt og ansvarligt i et moderne, digitalt samfund.

Ved at fokusere på bestemte artikler fra FN's Børnekonvention kan skolen altså skabe et miljø, hvor børn og unge rettigheder ikke blot respekteres, men aktivt fremmes i skolens virke.

Skolens fokus på rettigheder og konventioner

Medlemsskolerne i Danmarks Private Skoler arbejder som en del af de 7 samfundsløfter med at fremme rettigheder og konventioner. Frie og private grundskoler og gymnasier er samtidig lovmæssigt forpligtede til at fokusere på og integrere grundlæggende friheds- og menneskerettigheder. Frihed og folkestyrekravet indebærer undervisning i demokrati og menneskerettigheder, samt at skolerne selv fungerer efter disse principper.

Ved at fokusere på f.eks. FN's Børnekonvention kan skolerne skabe et miljø, hvor børn og unges rettigheder aktivt fremmes og praktiseres, hvilket bl.a. fremmer trivsel. Eleverne kan blive bevidstgjort om deres egne og andres rettigheder, hvilket er fundamentalt for motivet til at deltage aktivt i at forme samfundet.

Foreningen Danmarks Private Skoler ønsker, at medlemsskolerne fokuserer på børn og unges rettigheder, ikke blot som et spørgsmål om pligt, men også som en mulighed for at skabe en bedre skole og et bedre samfund. Ved at integrere rettigheder og konventioner kan medlemsskolerne demonstrere deres dedikation til både lovgivningen og det større samfundsansvar, hvilket legitimerer deres rolle som vigtige aktører i uddannelsessystemet. Denne dedikation kan styrke skolernes position og legitimitet over for elever, forældre og det omgivende samfund.

Rettigheder

| De 7 samfundsløfter | Hvilke indsatser og aktiviteter har skolerne iværksat?

Medlemsskolerne i foreningen Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier har givet hinanden håndslag på at leve op til et kodeks for samfundsansvar og indfri 7 samfundsløfter. En medlemsundersøgelse viser, at skolerne siden 2020 har iværksat en række initiativer, der afspejler viljen til at udvikle elevernes potentiale og sætte et positivt aftryk på samfundet.

Mange samfundsmæssige udfordringer bør have en fremtrædende plads, når der tales om skolers varetagelse af samfundsansvaret. Skolers samfundsansvar skal ses i et bredt perspektiv. Skolers samfundsansvarlige tiltag må både være rettet mod individet i skolen, fællesskabet i skolen og fællesskabet, som skolen er en del af; det omkringliggende samfund.

Medlemsskolerne arbejder derfor på at skabe konkrete aktiviteter eller indsatser inden for 7 kerneområder, der ultimativt er til gavn for samfundet. Der er ikke noget krav om, at skolerne skal iværksætte specifikke indsatser eller aktiviteter under de enkelte samfundsløfter. Under hvert af de 7 samfundsløfter udfolder skolernes initiativer sig i en vifte af indsatser og aktiviteter.

Foreningen monitorerer skolernes arbejde med de 7 samfundsløfter og får i kraft af dette informationer om skolernes konkrete initiativer. Foreningens seneste medlemsundersøgelse dokumenterer hvilke konkrete aktiviteter eller indsatsområder, som medlemsskolerne hyppigst har iværksat siden 2020. Nedenfor identificeres positive aspekter samt områder med udviklingspotentiale - alle forbehold taget i betragtning.

#1 Skolen og omverdenen

Samfundsløftet lyder: "Vi har konkrete aktiviteter eller indsatser, hvor vi gør en positiv forskel for omverdenen; det store fællesskab, vi er en del af."

Blandt de mest udbredte initiativer blandt medlemsskolerne er indsatser for bæredygtig udvikling. Disse initiativer understøtter samfundsansvar ved at fremme miljømæssig bevidsthed og handling. Initiativerne indebærer både projekter, hvor skolens egen virksomhed bliver mere bæredygtig samt undervisning om bæredygtighed, hvor eleverne lærer at tage ansvar for miljøet. Disse indsatser kan inkludere alt fra genbrugsprogrammer og energibesparende foranstaltninger til undervisning om klimacændringer.

En del medlemsskoler har fokus på at gøre en forskel for individer og grupper globalt. Disse initiativer understøtter samfundsansvar ved at fremme global bevidsthed og solidaritet. Skolerne involverer sig i internationale projekter, humanitære indsatser og partnerskaber med skoler i andre lande. Dette kan omfatte støtte til udviklingsprojekter, indsamlinger til nødhjælp og uddannelsesmæssige samarbejder, der bidrager til en bedre verden.

Medlemsskolerne arbejder flittigt på at gøre en forskel for individer og grupper i deres lokalsamfund. Ved at involvere sig i lokale initiativer, såsom frivilligt arbejde, støtte til udsatte grupper og samarbejde med lokale organisationer, viser skolerne, at de er aktive og ansvarlige medspillere i deres nærområde.

En betydelig del af skolerne engagerer sig i videndeling og erfaringsudveksling med andre. Disse aktiviteter understøtter samfundsansvar ved at sprede god praksis og innovative løsninger til bredere anvendelse. Gennem samarbejde med andre skoler, uddannelsesinstitutioner og organisationer deler skolerne deres viden og erfaringer, hvilket bl.a. kan føre til forbedrede undervisningsmetoder og styrket pædagogisk praksis.

Medlemsundersøgelsens resultater indikerer potentiale for at se skolen i en mere aktiv, samlende rolle i lokalsamfundet. Skolerne understøtter samfundsansvar ved at skabe et centrum for fællesskab og samarbejde. Skolerne kan fungere som mødesteder for lokale arrangementer, tilbyde faciliteter til samfundsaktiviteter og opfordre til frivillighed blandt elever og personale. Ved at være en integreret del af lokalsamfundet, fremmer skolerne social sammenhængskraft og styrker de lokale netværk.

#2 Skolens rummelighed og resultater

Samfundsløftet lyder: *"Vi har konkrete aktiviteter eller indsatser, der understøtter ansvarligt optag og positiv udvikling af alle elever, uanset deres faglige, fysiske eller psykiske udgangspunkt."*

Mange skoler har implementeret nye beredskaber, strukturer og processer med henblik på at forbedre mulighederne for elever med særlige behov. Disse initiativer understøtter samfundsansvar ved at skabe en skole, der er rustet til at håndtere mangfoldigheden af elevernes behov. Dette kan omfatte uddannelse af personale, etablering af specialiserede støttefunktioner og udvikling af nye undervisningsmetoder, der sikrer, at alle elever har de bedste betingelser for at lykkes.

Næsten samtlige medlemsskoler har særlige initiativer for elever med faglige udfordringer. Dette kan inkludere ekstraundervisning, lektiehjælp og individuelt tilpassede undervisningsplaner.

En stor del af skolerne gør en særlig forskel for fagligt stærke og talentfulde elever. Ved at understøtte disse elever viser skolerne samfundsansvar ved at fremme særligt talent og kreativitet. Dette kan omfatte talentprogrammer, avancerede kurser og ekstra udfordringer, som hjælper disse elever med at udvikle deres evner og nå deres fulde potentiale.

Mange medlemsskoler har et særligt fokus på elever med psykiske udfordringer. Skolerne viser deres engagement i elevernes mentale sundhed og trivsel. Dette kan omfatte hjælp til eleverne med at håndtere deres udfordringer og trives både fagligt og socialt.

Medlemsundersøgelsen viser, at flertallet af skolerne fokuserer på elever med forskellige særlige behov, herunder specialundervisningsbehov, psykiske udfordringer, fagligt stærke elever og elever med faglige udfordringer. En mindre del af skolerne fokuserer på elever med fysisk funktionsnedsættelse. Skolerne viser samfundsansvar ved at sikre, at elever med fysiske begrænsninger får adgang til de samme muligheder som deres jævnaldrende. Dette kan omfatte tilgængelighedsforanstaltninger, specialiseret udstyr og individuel støtte, som gør det muligt for alle elever at deltage fuldt ud i skolelivet.

Der er generelt potentiale i forhold til initiativer, politikker og praksisser for rummeligt optag af elever med særlige behov; tiltag, der synliggør, at skolerne er åbne og inkluderende for alle elever, uanset deres særlige behov.

#3 Skolen til fremtiden

Samfundsløftet lyder: *"Vi har konkrete aktiviteter eller indsatser, der gør, at vores skole udvikles med henblik på at forberede og give eleverne kompetencer til det liv og arbejdsliv, de vil opleve i en nærtstående fremtid."*

Mange skoler lægger vægt på at udvikle elevernes evne til at løse komplekse udfordringer gennem kritisk tænkning og problemløsning. Disse initiativer forbereder eleverne på de mange facetter af fremtidens arbejdsmarked og samfund, hvor evnen til at analysere, vurdere og løse problemer er afgørende. Eleverne lærer at tænke strategisk og handle effektivt. Mange skoler arbejder med idéudvikling og innovation for at fremme kreativ tænkning og entreprenørskab blandt eleverne. Et betydeligt antal skoler fokuserer på teknologiforståelse og -etik. Det understøtter samfundsansvar ved at sikre, at eleverne ikke kun behersker teknologiske værktøjer, men også forstår de etiske implikationer af teknologi. Ved at uddanne eleverne i ansvarlig brug af teknologi, forberedes de til at navigere og bidrage positivt i en digitaliseret verden.

En betydelig andel af skolerne udvikler kernefærdigheder til at løse hverdagsopgaver, såsom IT, finansielle og kulturelle kompetencer. Eleverne udstyres med praktiske færdigheder, der er nødvendige for at navigere i deres daglige liv og fremtidige karrierer. Eleverne lærer at håndtere økonomi, anvende teknologi effektivt og forstå forskellige kulturer, hvilket styrker deres evne til at fungere som kompetente voksne.

Flere skoler arbejder med at fremme samarbejde over kulturelle og sproglige skel. Det understøtter samfundsansvar ved at forberede eleverne på en globaliseret verden, hvor interkulturel kommunikation og samarbejde er afgørende. Ved at fremme forståelse og respekt for forskellige kulturer og sprog, lærer eleverne at arbejde effektivt i internationale og mangfoldige miljøer.

Selvom undersøgelsen viser, at mange skoler arbejder med fremtidsorienterede temaer, er der mulighed for yderligere indsats ved at integrere disse tilgange mere bredt og dybtgående i skolens praksis og kultur. Ligeledes kan flere skoler nytænke og iværksætte anderledes måder at organisere undervisningstilbuddet og skolehverdagen.

#4 Skolens mangfoldighed

Samfundsløftet lyder: *"Vi har konkrete aktiviteter eller indsatser, der understøtter optag og udvikling af alle børn og unge, uanset social baggrund."*

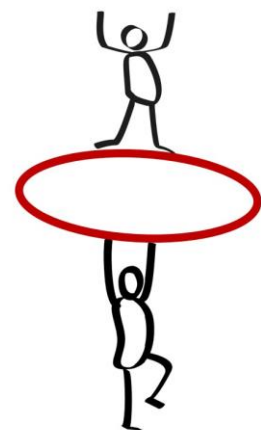
Nogle skoler sikrer tilbud til elever fra alle socioøkonomiske baggrunde. Dette understøtter samfundsansvar ved at sikre, at alle børn har lige adgang til undervisning på en fri og privat skole, uanset deres og deres forældres udgangspunkt. Ved at tilbyde fripladser, anden økonomisk støtte og fleksible betalingsordninger, arbejder skolerne for at fjerne økonomiske barrierer, så alle elever får mulighed for at vælge skolen.

En god andel af skolerne fremmer mangfoldighed ved at inkludere elever fra forskellige etniciteter og kulturer. Disse initiativer viser samfundsansvar ved at skabe et læringsmiljø, hvor forskellighed værdsættes og respekteres. Ved at fremme kulturel forståelse og tolerance forbereder skolerne eleverne til at leve og arbejde i et globalt samfund.

Der synes at være plads til forbedring i at fjerne strukturelle barrierer for socioøkonomisk udsatte og tydeliggøre skolens ordninger for udsatte familier. Dette kan yderligere forbedre skolernes tilgængelighed.

#5 Skolen som forebyggende instans

Samfundsløftet lyder: *"Vi har konkrete aktiviteter eller indsatser, der forebygger problemer med store konsekvenser for individet og samfundet."*

Næsten alle skoler fremmer sociale kompetencer. Disse initiativer understøtter samfundsansvar ved at sikre, at eleverne udvikler evner til at interagere positivt med andre, hvilket kan reducere konflikter og fremme et sundt undervisningsmiljø.

Et stort antal skoler markerer og forankrer deres trivselsarbejde. Ved at integrere trivsel i skolens kultur og daglige praksis, arbejder skolerne aktivt for at skabe et miljø, hvor eleverne føler sig trygge og støttede.

En betydelig andel af skolerne fokuserer på at identificere og modvirke negative dynamikker og værdier i fællesskaberne. Disse initiativer viser samfundsansvar ved at sikre, at skolens undervisningsmiljø fremmer positive værdier og relationer.

Mange skoler arbejder på at forebygge mistrivsel, der er direkte relateret til skolen. Disse indsatser understøtter samfundsansvar gennem proaktive skridt for at identificere og adressere faktorer, der kan føre til dårlig trivsel blandt eleverne, såsom mobning.

Flere skoler tager også skridt til at forebygge mistrivsel, der ikke er relateret til skolen, men som kan påvirke elevernes læring og trivsel. Der vises samfundsansvar ved at erkende, at faktorer uden for skolen kan have stor indflydelse på elevernes velbefindende.

Et betydeligt antal skoler fremmer digital dannelse og sikkerhed. Disse initiativer understøtter samfundsansvar ved at forberede eleverne på de digitale udfordringer, de møder i deres liv. Ved at lære eleverne om sikker og ansvarlig brug af teknologi, hjælper skolerne med at beskytte dem mod online risici og skabe en sund digital kultur.

Mange skoler samarbejder med andre forebyggende instanser, såsom sundhedsplejen og SSP. Skolerne viser samfundsansvar ved at skabe et netværk af støtte omkring eleverne. Ved at arbejde sammen med eksterne eksperter kan skolerne bedre adressere komplekse problemer og tilbyde omfattende støtte.

En del skoler arbejder på at forebygge brug af nikotin og rusmidler for at beskytte eleverne mod sundhedsskadelige vaner. Medlemsundersøgelsen tyder på, at flere skoler kunne arbejde med at fremme fysisk aktivitet og sunde madvaner. Dette vil understøtte samfundsansvar ved at tilskynde, at eleverne får den nødvendige motion for at opretholde deres fysiske og mentale sundhed, ligesom sunde spisevaner kan forebygge livsstilssygdomme og fremme velvære.

#6 Skolens fokus på rettigheder og konventioner

Samfundsløftet lyder: "Vi har konkrete aktiviteter eller indsatser, der understøtter de grundlæggende rettigheder for alle."

En betydelig del af medlemsskolerne arbejder på at skabe viden om rettigheder og konventioner. Disse initiativer understøtter samfundsansvar ved at sikre, at eleverne og skolens øvrige aktører er oplyste om de grundlæggende rettigheder, der beskytter dem. Ved at undervise i og fremme forståelse for bl.a. konventioner, herunder FN's børnekonvention, bidrager skolerne til at skabe en bevidst og rettighedsorienteret kultur.

Flere skoler arbejder fokuseret på at fremme og efterleve rettigheder i deres kultur, processer og strukturer og ved at sikre, at skolen som institution respekterer og integrerer grundlæggende rettigheder i alle aspekter af driften. Dette kan inkludere politikker mod diskrimination og fremme af ligestilling.

Mange skoler tager konkrete initiativer for at forebygge og beskytte børn og unge mod krænkelser og mishandling. Disse initiativer understøtter samfundsansvar ved at sikre, at skolen er et sikkert sted

for alle. Ved at have klare politikker og procedurer for at håndtere sådanne situationer, samt ved at uddanne elever og medarbejdere i, hvordan man identificerer og rapporterer overgreb og lignende, bidrager skolerne til at skabe et beskyttende miljø.

En stor del af skolerne arbejder på at øge elevernes medindflydelse og medinddragelse. Disse initiativer giver eleverne en stemme i beslutninger, der påvirker deres skoleliv. Ved at fremme elevdemokrati og aktiv deltagelse i skolens styreform, lærer eleverne vigtige demokratiske værdier og færdigheder.

Medlemsundersøgelsen viser en solid indsats for at sikre viden om rettigheder blandt elever og skolens personale. Noget tyder dog på, at der er plads til et løft i bevidstgørelsen om skolefrihed og forældreretten samt i at styrke forældrenes medinddragelse og medindflydelse. Nogle skoler arbejder på at øge bevidstheden om skolefrihed og forældrerettigheder ved at informere forældre om deres grundlovssikrede ret til at vælge, hvordan deres børn skal undervises og opdrages (forældreretten og skolefriheden). Ved at tydeliggøre disse rettigheder kan skolerne understøtte et miljø, hvor forældre føler sig mere engagerede og ansvarlige for den frie og private skoleform og ikke mindst deres egne børns skole.

#7 Elevernes videre vej i uddannelsessystemet

Samfundsløftet lyder: *"Vi har konkrete aktiviteter eller indsatser, der understøtter kvalificerede uddannelsesvalg og fremmer, at eleverne går videre i uddannelse."*

En stor del af skolerne sikrer, at eleverne får praktiske erfaringer med forskellige fagområder, via samarbejder med virksomheder og uddannelsesinstitutioner. Dette giver eleverne et realistisk indblik i de muligheder, der venter dem. Ved at deltage i f.eks. praktikophold og projekter får eleverne værdifulde erfaringer, der hjælper dem med at træffe kvalificerede uddannelsesvalg. Mange skoler arbejder med at koble elevernes selvbevidsthed om egne styrker til deres uddannelses- og jobvalg. Dette hjælper eleverne med at forstå, hvordan deres personlige egenskaber kan passe ind i forskellige karriereveje.

En betydelig del af skolerne har fokus på at give eleverne indsigt i forudsætningerne for erhvervsuddannelser. Disse initiativer viser samfundsansvar ved at fremme en bredere forståelse af de mange muligheder inden for erhvervsuddannelserne. Ved at tilbyde information, workshops og besøg på erhvervsskoler, hjælper skolerne eleverne med at overveje forskellige uddannelsesveje.

Mange skoler indtænker overgangen fra grundskole til ungdoms- og videregående uddannelser i deres fag og fagområder. Det understøtter samfundsansvar ved at forberede eleverne på de krav og forventninger, de vil møde i deres videre uddannelsesforløb.

En betydelig del af skolerne tilbyder særlig støtte til elever med udfordringer, herunder dem med særlige behov eller socioøkonomisk udsatte. Initiativerne understøtter samfundsansvar ved at sikre, at alle elever, uanset deres baggrund eller behov, har mulighed for at fortsætte deres uddannelse.

Medlemsundersøgelsen viser en stærk involvering i at tilbyde eleverne praktiske erfaringer inden for forskellige fagområder og i at knytte elevernes selvforståelse til deres fremtidige uddannelses- og karrierevalg. Derudover er der en høj grad af vejledning tilgængelig for alle elever omkring deres uddannelsesmuligheder. Næsten alle skoler tilbyder omfattende oplysning og vejledning til eleverne. Flere skoler bruger data om elevernes videre vej i uddannelsessystemet for at forbedre deres

vejlednings- og støttetilbud. Ved at analysere data om elevernes valg, kan skolerne tilpasse og udvikle deres vejledning og støtte.

Til gengæld viser undersøgelsen, at kun en mindre del af skolerne har et tidligt fokus på elevernes videre vej i uddannelsessystemet. Der er også potentiale for at forbedre inddragelsen af forældre i uddannelsesvejledningen. En del skoler arbejder på at inddrage forældrene i uddannelses- og jobrelaterede aktiviteter. Dette kan hjælpe forældrene med at støtte deres børns beslutningsprocesser, men også til at fremme forældrenes egen viden om de forskellige uddannelser, der er.

Undersøgelsen viser også potentiale i at tage fat på problematikker omkring kønsstereotyper i uddannelses- og jobvalg. Møder med rollemøder kan hjælpe med at nedbryde stereotyper og inspirere eleverne til at forfølge deres drømme, uanset deres baggrund.

Målet er vedvarende at gøre en positiv forskel

Medlemsundersøgelsen dokumenterer, at medlemskolerne under Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier arbejder målrettet og engageret på at indfri de 7 samfundsløfter. Gennem en mangfoldighed af indsatser og aktiviteter viser skolerne deres vilje til at tage samfundsansvar og skabe positive forandringer både lokalt og globalt. Skolernes arbejde med bæredygtighed, rummelighed, fremtidige kompetencer, mangfoldighed, forebyggelse, rettigheder og uddannelsesfokus afspejler en helhedsorienteret tilgang til dannelse og uddannelse.

Medlemskolerne forpligter sig ikke blot til at udvikle elevernes potentiale, men også til at fungere som aktive og ansvarlige medspillere i samfundet. Dette viser, at skoler og uddannelsesinstitutioner kan spille en central rolle i at forme fremtidens samfund gennem ansvarlige og bæredygtige handlinger. Det er vigtigt, at skolerne fortsat udvikler indsatser og aktiviteter for at imødekomme nye udfordringer og behov.

Foreningen Danmarks Private Skoler har en væsentlig opgave i kontinuerligt at inspirere og motivere medlemskolerne. Ved at fremme videndeling, erfaringsudveksling og innovative løsninger kan foreningen understøtte skolerne i deres bestræbelser på at leve op til de 7 samfundsløfter og dermed styrke medlemskolernes positive indvirkning på samfundet.

Afslutning

"Altid det samme, intet nyt. Aldrig det samme. Alt nyt." Endnu en gang har den skriftlige beretning været fokuseret på de fællesværdier foreningen arbejder for og værner om hver eneste dag: Friheden, traditionen, ambitionen, ansvaret og værdierne. Gentagelser? Måske nok! Det samme sagt og skrevet før? Helt bestemt! Statisk? - Nej!

Det er det samme, foreningen arbejder med og på at forsvare, år efter år, men der opstår hele tiden nye kontekster, dette skal ske i. Grundlaget og værdierne forbliver konstante, måden de kommer til udtryk, er altid i udvikling. Den frie skoleverden er foranderlig, dynamisk og tilpasningsdygtig. Det gælder også foreningen, der må forandre sig i takt med omverdenens krav og medlemsskolernes behov. Alt sammen symboliseret i foreningens navnemærke.

Foreningens navnemærke, "Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier", er designet til at være genkendeligt og meningsfyldt. Det inkluderer en rød, ellipsoformet ring omkring ordet "Skoler", som bl.a. symboliserer forandring og dynamik. Ellipsen reflekterer foreningens og skolernes evne til at udvikle sig og tilpasse sig nye omstændigheder. Ellipsen understøtter foreningens formål og vision, som er rodfast i en historisk tradition, men som også kræver løbende tilpasning til nye kontekster.

Samtidig står ellipsen som et symbol på sammenhæng og kontinuitet. Dette afspejler foreningens arbejde med at forsvare og fremme medlemsskolernes interesser, og den røde ellipsoform - den røde tråd - symboliserer de fælles værdier – frihed, tradition, ambition, ansvar og værdierne – der binder skolerne sammen og forbinder dem med foreningen. De er foreningens "raison d'être" - "eksistensberettigelse"; "årsagen til at vi eksisterer":

Frihed. Vi værner for forældres ret til at vælge deres børns opdragelse og undervisning. Vi arbejder for reelt frit skolevalg for alle – forældre, børn og unge - uanset deres udgangspunkt. Vi kæmper for at sikre den idemæssige og pædagogiske frihed for frie og private skoler.

Traditionen. Vi anerkender forbindelsen mellem de første frie og private skoler og nutidens. Vores skoleform har rødder i civilsamfundet. Vores skoleform eksisterer fortsat ved at balancere historie og tradition med udvikling. Vi arbejder for, at skolerne forbliver relevante nu og i fremtiden.

Ambitionen. Skolernes kerneydelse er uddannelse og dannelse. Vi støtter inkluderende skoler, der tilpasser sig elevernes behov og som har fokus på at optimere alle elevers læring. Alle elever skal have mulighed for at udnytte og nå deres potentiale og blive livsduelige. Skolerne skal have fokus på eleverne her og nu - og på deres fremtidige uddannelses- og arbejdsmuligheder.

Ansvaret. Ansvar er lig med legitimitet. Skolerne skal levere kvalitetsuddannelse og bidrage til samfundet. Vi arbejder for, at skolerne kan udnytte deres frihed og samtidig opfylde samfundets krav. Skolerne har vedtaget et fælles kodeks for samfundsansvar og givet 7 samfundsløfter, der indebærer, at skolerne på 7 kerneområder har indsatser og aktiviteter, der ultimativt er til gavn for samfundet.

Værdierne. Værdierne er skolernes identitet. Hver skole har sit eget værdigrundlag, men fællesværdierne binder dem sammen. Dem arbejder foreningen dagligt for:

Friheden, der er grundvilkåret. **Traditionen** og den historiske sammenhæng fra de første frie og private skoler til dem, der findes nu. Det fælles pejlemærke, **ambitionen**, at alle elever skal blive så dygtige og livsduelige som muligt, uanset deres udgangspunkt. **Ansvaret**, der er vores legitimitet, og **værdierne**, der er vores eksistensberettigelse og identitet. Det er "ellipsen", det er "den røde tråd"!

Danmarks Private Skoler
grundskoler & gymnasier

